

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 5

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Α'

Καί ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐσημειώθη σπουδαιότατη κοινωνικὴ δραστηριότης παρὰ τὰς δυσμενεῖς ἐξωτερικὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζησεν ἡ Ἐκκλησία αὕτη. Μεγάλαι προσωπικότητες ἀνέπτυξαν σπουδαίαν κοινωνικὴν δρᾶσιν. Ὡς ἐνθυμηθῶμεν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας τὸν ἅγιον Κοσμάν τὸν Αἰτωλὸν ἢ τὴν ἁγίαν Φιλοθέην Μπενιζέλου, οἱ ὅποιοι κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς δουλείας ἀνέπτυξαν θαυμασίαν φιλανθρωπικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν δρᾶσιν.

Ἄν μελετήσωμεν ἔπειτα τὴν ἱστορίαν τῆς κοινωνικῆς προνοίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, θὰ ἴδωμεν πλείστας ἐκδηλώσεις, ἐμπνεομένας ὑπὸ γνησίου χριστιανικοῦ πνεύματος. Τὰ μέτρα Δημοσίας Κοινωνικῆς Προνοίας τοῦ Ἱ. Καποδίστρια, ὡς λ.χ. ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἴδρυσις τοῦ περιφήμου Ὁρφανοτροφείου Αἰγίνης· ἡ ἴδρυσις τῶν πρώτων ὑγειονομείων καὶ νοσοκομείων· ἡ ἱδρυματικὴ κοινωνικὴ πρόνοια κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ὁθωνος· ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκώστα καὶ τοῦ Ἀμαλιεῖου Ὁρφανοτροφείου κορασίδων· ἡ ἴδρυσις τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ»· ἡ ἱδρυματικὴ πρόνοια κατὰ τὴν βασιλείαν Γεωργίου τοῦ Α'· ἡ ἴδρυσις τοῦ Δημοτικοῦ Βρεφοκομείου Ἀθηνῶν, τοῦ ἐν Πειραιεῖ Ζαννείου Ὁρφανοτροφείου, τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ὁρφανοτροφείου Γ. Σταύρου, τοῦ ἐν Πειραιεῖ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκυριακοῦ, τοῦ Παπαφείου Ὁρφανοτρο-

φείου Θεσσαλονίκης, νυκτερινῶν σχολῶν, τῶν Σχολῶν τυφλῶν γαί Κωφαλάων· ἡ ἴδρυσις τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως, τῶν Ὀρφανοτροφείων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας· ἡ σύστασις τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας· ἡ λῆψις μέτρων πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν ἀνηλίκων· ἡ ἴδρυσις Ἐθνικῶν Παιδικῶν Σταθμῶν καὶ Ἀγροτικῶν Νηπιοτροφείων ἢ Οἰκοκυρικῶν Σχολῶν· ἡ λῆψις μέτρων προστασίας τῶν πολυτέκνων καὶ τῶν ἀναπήρων καὶ θυμάτων πολέμου· ἡ θεμελίωσις τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων· αἱ ποικίλαι ἐκδηλώσεις τῆς Βασιλικῆς Προνοίας· ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν ἐν Ἑλλάδι· ἡ καλλιέργεια τῆς Δημοσίας καὶ Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς· οἱ νέοι προγραμματισμοὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ἐν Ἑλλάδι — πάντα ταῦτα εἶναι ὠραῖα ἐκδηλώσεις τοῦ ἐν Ἑλλάδι κοινωνικοῦ ἔργου, ὅπερ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐμφορεῖται ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος.

Τὰ μεγάλα ἔργα τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καρπὸς τῆς χριστιανικῆς τῶν ἀγάπης. «Οἱ ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι, ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης, ὁ Στουρνάρας καὶ ὁ Τοσίτσας, οἱ ἀδελφοὶ Ριζάραι Μάνθος καὶ Γεώργιος, οἱ ἀδελφοὶ Ζάππα Εὐ-ἀγγελος καὶ Κωνσταντῖνος, οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Σίμων Σίναι, ὁ Γεώργιος Ἀβέρωφ, ὁ Ἰωάννης Βαρβάκης, ὁ Ζῶης Καπλάνης καὶ ἄλλοι ὑπῆρξαν συνειδητοὶ Χριστιανοὶ καὶ ὡς Χριστιανοὶ ἐκόσμησαν τὴν πατρίδα μας μὲ ἔργα, ποῦ τιμοῦν τὸν ἄνθρωπον». Αἱ διαθήκαι τῶν εἶναι ἀληθινὰ μνημεῖα πολιτισμοῦ καὶ χριστιανικῆς εὐσεβείας. Ἡ διαθήκη π.χ. τοῦ Γεωργίου Ριζάρη φανερῶνει ὅλον τὸ χριστιανικὸν μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς του. Εἰς τὴν πρώτην διαθήκην του προσέθεσεν ὁ ἴδιος τοὺς ἐξῆς λόγους: «Εὐ-χαριστῶ ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας τὸν ἐπουράνιον Δημιουργὸν καὶ Σωτῆρα διὰ τὰς πρὸς ἐμὲ ἀνεκφράστους εὐεργεσίας του. Καὶ ἐπικαλούμενος τὴν ἄπειρον ἀγαθότητά του δέομαι μετὰ δακρῶν, ἵνα ὅταν εὐδοκήσῃ νὰ παραλάβῃ τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν, νὰ τὴν παραλάβῃ ἐν ἐξομολογήσει καὶ μετανοίᾳ». Καὶ ὁ Γεώργιος Ἀβέρωφ ὑπῆρξε πιστός, ὡς φαίνεται καὶ ἐξ ἐπιστολῆς του πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν: «Κύριε Πρύταμι, γράφει, ... δὲν πρέπει, φρονῶ, νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ Θρησκεία εἶναι καὶ πρέπει νὰ

μένη ἢ κιβωτὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐὰν οἱ ἄρματωλοὶ διέσωσαν ἀκατάβλητον τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς Πίνδου καὶ τοῦ γηραιοῦ Ὀλύμπου, ὁ ἱερός ὅμως κληρὸς διέσωσε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα..., ἐπαρηγόρησε τὸ ταλαιπωρημένον ἔθνος ἡμῶν,... ἐνεψύχωσε καὶ ἐκράτυνε διὰ τῆς θρησκείας τὸ ναρκωμένον σῶμα τοῦ Ἔθνους...». Καὶ ἐν συνεχείᾳ προέτεινε τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου μετ' ἰδικὴν του δαπάνην, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο. Ἴδου καὶ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ νεωτέρου ἐκ τῶν Ζωσιμαδῶν Νικολάου: «Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας, ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν... Ἐγὼ ὁ Νικόλαος Ζωσιμαῆς... ἀπεφάσισα ἰδίᾳ βουλῇ καὶ αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ, ἵνα διὰ τῆς παρουσίας μου Διαθήκης διατάξω ἅπασαν τὴν μετὰ τῶν ἀειμνήστων αὐταδέλφων μου κοινὴν καὶ ἀμέριστον περιουσίαν, χαρισθεῖσαν ἡμῖν παρὰ τῆς τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ ἀπειροῦ εὐσπλαγχνίας ... διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν κόπων καὶ ἰδρώτων... Δέομαι οὖν τῆς Θείας αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἵνα με καθοδηγήσῃ διατάξαι αὐτὴν, κατ' εὐαρέστησιν τοῦ παναγάρχου Αὐτοῦ θελήματος, πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τῶν ἀειμνήστων γονέων μου καὶ αὐταδέλφων μου καὶ ἐμοῦ. Ἐν πρώτοις, λοιπόν, συνιστῶ τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίαν, διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ φύλακός μου ἀγγέλου καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῆς οὐρανόου βασιλείας. Ἐπειτα δίδωμι τὴν ὀφειλομένην συγχώρησιν πρὸς ἅπαντας κοινῶς τοὺς ἀδελφούς μου Χριστιανούς, καὶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες λόγῳ ἢ ἔργῳ με ἠδίχησαν ἢ παρεπίκραναν, παρακαλῶ αὐτοὺς ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, ἵνα συγχωρήσωσι καὶ ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ ὅ,τι ὡς ἄνθρωπος, εἴτε ἐν ἔργῳ εἴτε ἐν λόγῳ, ἤμαρτον πρὸς αὐτοὺς» («Τὸ φῶς τῆς ἀληθείας», ἔκδοσις «Ἀποστολικῆς Διακονίας», σελ. 119. «Θεὸς καὶ Κόσμος», ἔκδ. «Ζωῆς», σελ. 213-214).

Ὡστε ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἐμπνέουν πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐν Ἑλλάδι κοινωνικοῦ ἔργου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἀξιόλογος εἶναι ἡ δρᾶσις

τῆς «Προνοίας» εἰς τὰς διαφόρους Ἰ. Μητροπόλεις. Ἡ ἐργασία τῆς «Προνοίας», γινομένη ὑπὸ ἑκατοντάδων εὐσεβῶν προσώπων, ἄτινα ἐργάζονται ἐθελοντικῶς μὲ μόνον κίνητρον τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, ἐκδηλώνεται ποικιλοτρόπως μὲ ἐπισκέψεις εἰς ἀπόρους οἰκογενείας, εἰς ἄσυλα τοῦ πόνου, εἰς παιδικὰ κέντρα κ.λ.π. Εἰς ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις ἡ «Πρόνοια» δὲν ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὴν ὑλικὴν ἐνίσχυσιν τῶν πασχόντων. Περισσότερον ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν των τόνωσιν. Ὡσαύτως ἀξιόλογος εἶναι ἡ ἀπὸ δεκαετιῶν ἐπιτελουμένη ἐν γνησίως χριστιανικῶ καὶ ἱεραποστολικῶ πνεύματι ἡρωϊκὴ ἐργασία πολλῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων.

Πάντες οἱ κοινωνικοὶ οὗτοι ἐργάται ἐργάζονται ὑπὸ τὴν ζωοποιὸν πνοὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ πάσας τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας καὶ ἐποπτεύει τὰς πλείστας ἐξ αὐτῶν, ἐκπροσωπούμενη διὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν τῆς «εἰς Διοικητικὰς Ἐπιτροπὰς, Συμβούλια, Ἀδελφάτα τῶν Ἑλληνικῶν Φιλάνθρωπικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Σωματείων, Ἐρανικῶν Ἐπιτροπῶν ὑπὲρ κοινωφελῶν σκοπῶν κ.λ.π.».

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἡγεῖται πράγματι τοῦ καθ' ὅλου κοινωνικοῦ ἔργου, οὐ μόνον δίδουσα διὰ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν τῆς τὰς κατευθυντηρίους κατευθύνσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ παρουσιάζουσα ἡ ἰδία κατ' ἄμεσον τρόπον σπουδαιότητα δραστηριότητα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Οὕτω κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πολέμου 1940-41 σημαντικὰς ὑπηρεσίας προσέφερε διὰ τῆς περιθάλψεως πολυειδοῦς δυστυχίας ἡ «Ἑπηρεσία Προνοίας Στρατευομένων» τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Πολύπλευρος κατόπιν ὑπῆρξε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κατοχῆς ἡ δρᾶσις τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» (Ε.Ο.Χ.Α.), τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἐπέξετάθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

8. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

«Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν
καὶ ἐνώπιόν σου...» (Λουκ. ιε', 18).

Πόσο ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι φύτρο τοῦ χόματος, ἀλλὰ γέννημα ἀπ' εὐθείας τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι περισσότερο γλυκαίνεται κοντὰ στὸ Θεὸ καὶ στὰ τοῦ Θεοῦ, παρά ὅταν, παρασυρμένη ἀπὸ τὴν ἀπάτη τῶν ἡδονῶν τοῦ σώματος, μεταβάλλεται σὲ μιὰ εὐτελῆ θεραπευτική του. Ἀπόδειξις πὼς πλῆθος ἀνθρώπων πού ἡ ἄγνοια ἢ ιδιοσυγκρασιακῆ—κληρονομικῆ ῥοπή τοὺς ὠδήγησε στὴν ἐκδοτον καὶ ἀχαλίνωτον ζωῆ, χωρὶς κανένα μέτρο καὶ φραγμὸ, χωρὶς συστολὴ καὶ ἀναμέτρησιν εὐθυνῶν, «ἦσαν ἐγγίζοντες» τῷ Ἰησοῦ «ἀκούειν αὐτοῦ». (Λουκ. ιε', 1). Φυσικὰ δὲν εἶχαν μπροστά τους διδάσκαλο πού νὰ τοὺς δικαιολογοῦσε κάθε εἶδους ἠθικὸν ἄνοιγμα. Δὲν εἶχαν ἓναν τύπο μὲ ἠθικὰ στίγματα ἀκρατείας ἢ καμμιὰ προγονικὴ κατάρρα, ὥστε νὰ νοιώσουν κοντὰ του τὴ ζεστασιὰ πού νοιώθει κάθε ἔνοχος κοντὰ στὸν ἄλλον ἔνοχο καὶ νὰ συνεχίσουν ἔτσι τὴ ζωὴ τῆς ἀδικίας. Γιατὶ ζωὴ τῆς ἀδικίας εἶναι ἢ κάθε μορφή ἀμαρτίας, ἀφοῦ γίνεται παράβασις νόμου Θεοῦ. Καὶ νόμος Θεοῦ σημαίνει σεβασμὸ τοῦ ἴδιου μας τοῦ ἑαυτοῦ καὶ σεβασμὸ σ' ὅλα τοῦ πλησίον μας, κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα Ἐκείνου. Ὅταν λοιπόν, βλέπουμε σ' ἐποχὴ σκότους καὶ παραπλανητικῶν ψευδοδιδασκαλιῶν πού δὲν διακρίνονται γιὰ τὴν ἠθικὴ τους ξαστεριά, νὰ ἐγγίζουν τὸν Ἰησοῦν «πάντες οἱ τελῶναι καὶ ἀμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ» τοῦτο σημαίνει πὼς ἡ ἠθικὴ ἀρρώστεια, λόγῳ τῆς φύσεώς της, εἶναι τέτοια ὥστε νὰ κουράζῃ τὴν ψυχὴ, ὅταν τὸ σῶμα κυλιέται στῆς ντροπῆς τὴ λάσπη. Αὐτὸ τὸ κούρασμα, αὐτὸν τὸν μελαγχολικὸ τόνο τῆς ψυχῆς πορεῖ ὁ καθένας μας νὰ ἰδῇ καὶ στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ καὶ νὰ βγάλῃ πολὺ διδακτικὰ συμπεράσματα γιὰ τὴν μελλοντικὴ του πορεία. Ὅ,τι συμβαίνει μ' ἐμᾶς ἢ μὲ κάθε εὐαίσθητον ἄνθρωπο στὶς μικροπτώσεις του ἀκόμη, σὲ πολὺ μεγαλείτερο, ἐντονώτερο βαθμὸ συμβαίνει σ' ὅλους ἐκείνους πού μὲ τὸ κιλὸ καὶ συνέχεια ῥοφοῦν τὸ ἡδονικὸ ποτῆρι τῆς ἀμαρτίας, παρά τὰ ψευτόγελα, τίς φαιδρότητες, τὴν ἐπιφανειακὴ τους χαρὰ. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μπῆ κανεὶς στὰ βάθη τοῦ ἄλλου. Ξεκινῶντας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸν του ὁ ἄνθρωπος καὶ μελετῶντας τὸ τέρμα τῆς ζωῆς τῶν ἀκολάστων, κατοχυρώνει ἱστορικὰ τὴν ἀλήθεια πὼς κάθε ἡδο-

νική απόλαυσις έξω από τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ τὸν Θεὸν ἀτιμάζει, τὸν πλησίον ἀδικεῖ καὶ τὸν ἑαυτὸ μας ταπεινώνει.

Αὐτὲς οἱ ἀλήθειες δὲν εἶναι καταστάλαγμα λογικῶν συλλογισμῶν. Εἶναι βοῶσα πραγματικότης. Εἶναι κραυγὴ τῆς ἴδιας ψυχῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ποῦ ἔχει μέσα της τὴ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως πὼς δὲν εἶναι σωστός ὁ δρόμος τῆς ἁμαρτίας· δὲν εἶναι φυσικὴ ἢ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ δὲν ρυθμίζεται σύμφωνα μὲ τις ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. "Ὅσφ κι' ἂν θέλῃ νὰ ζῆ σὲ αὐταπάτες ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀδυναμία δουλεύει στὴν ὑπηρεσία τοῦ κακοῦ, ὁ ἴδιος τιμῶς καὶ εἰλικρινῶς ὅταν ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθεια, θὰ εἰπῆ πὼς δὲν εἶναι εὐχαριστήμενος ἀπὸ τὸ τραπέζι ποῦ τοῦ παραθέτει ἢ ἁμαρτία, ἔστω κι' ἂν πρὸς στιγμὴν τὸν εὐχαριστεῖ. Καί, ὅπως εἴπαμε, μελαγχολεῖ. "Ἴσως στίς πιὸ δυνατὲς κοσμικὲς ἀπολαύσεις, φανερὲς ἢ κρυφές, νὰ κρύβεται ἢ μεγαλειτέρα τραγῳδία, ἢ πιὸ πνιχτὴ δυστυχία, τὸ προσωπικὸ δράμα ποῦ καλύπτεται μ' ἓναν ἄσπρο ἀφρὸ τῆς ψευτοχαρᾶς. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ φαινόμενα ποῦ παρουσιάζει ὁ ἔκδοτος σὲ κοσμικὲς ἀπολαύσεις ἄνθρωπος: ἄρνησις, ἀπωθήσεις πνευματικῶν ἀξιῶν, ἀπληρωτοὶ πόθοι, μεγάλα κενά, ἀναζητήσεις ποικιλιῶν στὴ ζωὴ, μελαγχολία, αὐτοκαταστροφή ἢ ἐπιστροφή στὴ φυσικὴ καὶ ἀπλή ζωὴ τῶν ἀδιαφθόρων ἀνθρώπων. Τὸ πρῶτο εἶναι κι' αὐτὸ συνηθισμένο τόσο ποῦ δὲν χρειάζεται ἀναφορὰ σὲ πρόσωπα, πράγματα, περιπτώσεις. Ὁ καθημερινὸς τύπος πιστοποιεῖ καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχολογίας ἐρμηνεύει τὸ φαινόμενο. Τὸ δεύτερο, δηλ. τῆς ἐπιστροφῆς στὴν ἀφετηρία ποῦ ξεκινήσαμε, ἀφετηρία μιᾶς ἀγνῆς καὶ ἀπονήρευτης καὶ γεμάτης ἰδανικὰ ζωῆς, ἢ πείρα μας εἶναι ὁ καλλίτερος μάρτυς καὶ ὁδηγός, ἀρκεῖ νὰ προσέξωμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμε τὸν ἑαυτὸ μας. Εἶναι ἡ δυνατώτερα κατοχύρωσις τῆς ἀληθείας ὅτι ἡ ψυχὴ μας στὸ γκρέμισμά της ζητεῖ τὸν ἀνορθωτὴ της, στὰ τραύματά της τὸ γιατρό, στὴν ἠθικὴ ῥύπανσί της τὸν Ἄγνον Ἰησοῦν γιὰ νὰ τὴν ξεπλύνῃ. Δὲν τὸ νοιώθει ντροπὴ νὰ στενάξῃ, νὰ ἰκετεύῃ, νὰ φωνάξῃ. Αὐτὸ σημαίνει πὼς διατηρεῖ τὸ καλὸ βάθος, τὸ θεϊκὸ συγγενικὸ στοιχεῖο ποῦ τὴ σπρώχνει καὶ πάλι κοντὰ στὸ Θεὸ της, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπεμακρύνθη. Καὶ δὲν ἀποτελεῖ ντροπὴ ἢ συναίσθησις καὶ ἀναγνώρισις τῶν προσωπικῶν μας σφαλμάτων γιὰτὶ σημαίνει καὶ σφριγηλότητα καὶ ἐξυπνάδα. Καὶ μόνον οἱ πολὺ-πολὺ ἀρρωστημένοι καὶ ἡλίθιοι δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν πὼς δὲν συμφέρει ἢ παρανομία διπλᾶ· καὶ ὡς ὕβρις κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς ἀναταραχὴ τοῦ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ μας οργανισμοῦ ποῦ πρέπει νὰ τροφοδοτῆται μὲ ὅ,τι ἀρμόζει καὶ ὅ,τι τοῦ ἀνήκει στὸ μέτρο τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου. Εἶναι ὕβρις γιὰτὶ εἶναι παράβασις θεϊκοῦ νό-

μου είναι αναταραχή, γιατί ἡ παρέκκλισις ἀπὸ τὴν ἀπλῆ ζωὴ τῆς ἀρετῆς συνεπάγεται ξέσπασμα ἐκδικήσεως τοῦ ἴδιου μας τοῦ ὀργανισμοῦ. Γιὰ τοὺς κατεστραμμένους, ψυχικά, ἀνθρώπους τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοκαταστροφῆς καὶ ἡ αὐτοκτονία συγκινοῦν. Τόσα κοινωνικά καθάρματα ποὺ ρούφηξαν μὲ τὸν ντενεκὲ τὸν πηχτὸ ἡδονικὸ χυλό, εἶπαμε, καὶ σαρκαστικά, ὅσα κρατοῦσαν τὴ σωματικὴ τους εὐρωστία, περιέπαιζαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς σωφροσύνης, ἐκίνησαν τὴ συμπάθεια γιατί ἀνικανοποίητα σὲ πόθους γήινους ἔθεσαν τέρμα στὴ ζωντάνια τοῦ ἀμαρτωλοῦ σαρκίου τους. Τόσες ἄλλες ψυχές, ποὺ δὲν ἔπαθαν τρέλλα, ἀλλὰ στὴν κραυγὴ τῆς συνειδήσεώς των ξύπνησαν καὶ τινάχτηκαν ζωηρά καὶ ἔστρεψαν τὰ βλέμματά τους πρὸς τὸν λησμονημένο Θεό τους, ἢ τίς εἰρωνεύονται ἢ τίς ἀπελπίζουν. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς εὐθύνης καὶ τῶν μεγάλων ψυχικῶν μεταβολῶν μάλιστα δὲ τῆς σωτηρίας μας, δὲν εἶναι ὑπόθεσις οὔτε τῶν κακῶν ποὺ ἔχουν ἤδη ψηφίσει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τους, οὔτε καὶ τῶν ὑποκριτῶν ποὺ φθοιοῦν, γιατί οἱ πλανημένοι γυρίζουν στὸ μαντρί τους καὶ οἱ ἄρρωστοι ἀναζητοῦν οἱ ἴδιοι τὸ γιατρό τους. Εἶναι ἀτομικό μας θέμα καὶ τῆς εὐσπλάχνου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς ἔπλασε. Τὸ σημειώνουμε αὐτὸ γιατί «διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος, ὁ Χριστὸς δηλαδὴ, ἀμαρτωλὸς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς» (Λουκ. ιε', 2).

Εἶναι θλιβερὸ τὸ φαινόμενο τῶν ψευδοθρήσκων ποὺ ἀντὶ νὰ αἰσθάνωνται ἄφατη χαρὰ γιὰ τὴ στροφή μιᾶς ἀμαρτωλῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀρετὴ του, μουρμουρίζουν ἄπρεπα καὶ βλαπτικά κατὰ τῶν ἀδελφῶν τους ποὺ ἠμάρτησαν, καὶ τοῦ Θεοῦ ποὺ τοὺς δέχεται. "Ολοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τοῦ Θεοῦ παιδιὰ καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχῆς στὸν οἰκογενειακὸν αὐτὸν κύκλο, ἐὰν καὶ ἓνα ἢ πολλὰ του μέλη δὲν συμμορφώνονται μὲ τὸ γενικὸ καὶ εἰδικὸ κανονισμὸ τῆς συμπεριφορᾶς. Ἀλλ' οἱ ψευδοθρήσκοι, ἐὰν πραγματικά εἶχαν ἓνα αἱματικὸ καὶ ψυχικὸ σύνδεσμο μὲ τοὺς μετανοοῦντας ἀμαρτωλοὺς ἀδελφούς των, ἀσφαλῶς ὄχι μονάχα θὰ ἔχαιρον γιὰ τὴν ἐπιστροφή, γιὰ τὴν ἀλλαγὴ πορείας, ἀλλὰ καὶ θὰ ἠγωνίζοντο σκληρὰ καὶ μὲ προσωπικὲς ἀκόμη θυσίες καὶ κινδύνους νὰ ὀδηγήσουν κοντὰ στὸ Χριστὸ τὴν πλανημένη καὶ πληγωμένη ψυχὴ γιὰ νὰ τὴν σώσουν. Γιατί ἐὰν, ὅσοι δείχνουν σημάδια μετανοίας, ἐπιστροφῆς, ἀπὸ μὲν τοὺς ἀχρεῖους, ἠθικὰ χρεωκοπημένους, χλευάζονται, ἀπὸ δὲ τοὺς θρήσκους περιφρονοῦνται, τότε ποῦ θὰ εὔρισκαν στηριγμό, ἀπὸ ποῦ θὰ ἔπαιρναν θάρρος, δύναμιν, ὥστε οἱ σωτικὲς ἀποφάσεις τῆς ἠθικῆς των ἀνηφορίας νὰ λάβουν σάρκα, ὅσῳ, νὰ πραγματοποιηθῇ ἔτσι τὸ θαῦμα τοῦ σωσμοῦ ἐνὸς ἀμαρτωλοῦ. Κι' εἶναι γιὰ τοῦτο διπλῆ ἢ εὐθύνη τῶν

Θρησκευτικῶν ἀνθρώπων πού οὔτε ἐργάζονται προπαρασκευαστικά γιά τή σωτηρία μιᾶς ἄλλης ψυχῆς, ἀλλά καί δέν τῆς προσφέρουν χεράκι βοήθειας ὅταν ἐκείνη τὸ ζητῇ στήν ἀγωνιώδη τῆς προσπάθεια. Τὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου πού αὐτὸς ὁ Θρησκευτικὸς ἐγωϊσμός ἐτροφοδοτεῖτο μὲ τὴν εὐκολὴ μηχανικὴ ἐκτέλεσι τυπικῶν ἐντολῶν, χωρὶς βαθύτερη ψυχικὴ κούρασι καί ἐπομένως χωρὶς στενότερο ἠθικὸ πάθος, καί εὐρύτερο πνεῦμα πού θ' ἀγκάλιαζε μ' ἀγάπη καί συμπόνια τοὺς παραστρατημένους ἀδελφούς, ἡ παρεξηγημένη θρησκευτικὴ πίστις δὲν ἐγεννοῦσε ὠραῖα πνευματικὰ παιδιὰ. Φθόνος γιά τὴν προκοπὴ τοῦ ἄλλου, μῖσος γιά τὴν ὑπεροχὴ του, λὲς καί τὸ ἠθικὸ ἀνέβασμα τοῦ ἐνὸς ἀφήρει προσωπικὴ εὐτυχία ἀπὸ τὸν ἄλλο, κατάκρισις, πῶμοιαζε μὲ σκληρὸ λιθοβολισμό τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἦσαν τὰ γεννήματα τῆς παρεξηγημένης αὐτῆς πίστεως, πού τόσο ἀνηλεῶς ἐμαστιγώθη ἀπὸ τὸ Χριστό, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως. Ἐμμέσως μὲ τὴ συγγνώμη τοῦ Ζαχαρίου, μὲ τὴν ἔξαρσι τῆς μετανοίας καί τὴ δικαίωσι τοῦ τελῶνου, μὲ τίς παραβολὰς τοῦ χαμένου προβάτου ἢ τῆς δραχμῆς καί ἰδιαιτάτα μὲ τὸ μεγαλειῶδες περιεχόμενο τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου· ἀμέσως δὲ μὲ τὰ τρομερὰ ἐκεῖνα «Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα καί καταπίνοντες τὴν κάμηλον!...» (Ματθ. κγ', 13-39).

Ἄτομα καί λαοὶ πέφτουν. Καί πέφτουν λίγο ἢ πολὺ. Καί παίρνουν ἓνα ὄνομα πού τὸ δίνουν στὸ οἰκογενειακὸ τους ἢ σ' ὀλόκληρο τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς, πού χαρακτηρίζεται ἀναλόγως. Ὁ πῶς διχάζεται ὁ ἄνθρωπος καί ἀντιπαλαίει μὲ δυὸ ῥοπὲς δικές του, προσωπικές, μὲ τὴ χωμάτινη καί τὴν οὐρανία, ἔτσι καί αἱ λαοί. Ὑπάρχει πάντα καί στὰ ἄτομα χωριστὰ καί στοὺς λαοὺς τὸ ἅγιο καί τὸ ἁμαρτωλὸ μαζί. Φυτρώνουν καί μεγαλώνουν στὸ ἴδιο ψυχικὸ χωράφι τοῦ ἀτόμου καί τοῦ λαοῦ. Ὁ διχασμὸς αὐτὸς πού ἐπιβάλλει τὴν αἰώνια πάλη μεταξὺ ἀγαθῶν καί κακῶν, φωτὸς καί σκότους, βροῖσκεται στὰ δυὸ παιδιὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου. Φαινομενικὴ εἶναι ἡ καλωσύνη καί πειθαρχία τοῦ ἐνὸς στὰ πάτρια. Τυπικὴ, μηχανικὴ καθαρῶς, μὲ μιὰ καλὴ κοινωνικὴ τζελκτίνη. Δὲν εἶχε τὸ ἄγνό, τὸ καθαρὸ βάθος ἐνὸς παιδιοῦ πού μποροῦσε νὰ ἐξαρθῇ πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴ στενὴ ἀντίληψι τοῦ ατομικοῦ τοῦ συμφέροντος. Ὑπηρετεῖ, βέβαια, τὸν πατέρα φρόνιμα, συνετὰ, φιλότιμα, ὅπως τὸ ἀπλὸ χωριατόπουλο, μὲ τὴν ἐγωϊστικὴ διάθεσι τῆς εὐνοίας πού θὰ τραβοῦσε ἀπὸ τὸ νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ καί τῶν ἀγαθῶν του καί ἀπαιτοῦσε ἐφαρμογὴ τῆς νομικῆς δικαιοσύνης στὸ σπίτι του. Ἄλλ' ἡ νομικὴ δικαιοσύνη μπορεῖ νὰ τακτοποιῇ κοινωνικὰ ἓνα ζήτημα, δὲν συμβαδίζει ὅμως καί μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρετῆς τοῦ Εὐαγγελίου πάντοτε. Τὸ Εὐαγγελικὸ πνεῦ-

μα απαιτεί από τὸ δυνατό νὰ βαστάξῃ τὰ ἀσθενήματα τοῦ ἀδυνατοῦ καὶ νὰ πολεμῇ τὴ φιλαυτία του. Κι' ἀκόμη περισσότερο: νὰ θυσιάζεται γιὰ κείνον ποὺ ἠδίκησε μὲν, ἀλλ' ἀναγνωρίζει τὰ σφάλμα του.

Μπροστά μας ἔχουμε συγκεκριμένως ἓνα ζωντανὸ παράδειγμα τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου. Τὶ σημασίαν ἔχει ἂν τὸ πρόσωπο εἶναι ἀνώνυμο. Αὐτὰ ποὺ φαίνονται ἀνερμήνευτα στηρίζονται κάπου, ἔχουν τὴ βαθυτέρα αἰτία τους. Γενικὰ τὸ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα πρὸ παντός τῶν ἐφήβων ἢ τῶν λαῶν ποὺ ζοῦν σὲ ὕλικὴν εὐμάρεια εἶναι τὸ ἐκμεταλλεύσιμο πάντα ὕλικὸ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ ἔφηβος, ποὺ ἔχει ξυπνήσει μέσα του τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως, τῆς λεγομένης χειραφετήσεως, παρὰ τὰ καλὰ κληρονομικά του αἵματα, καὶ τὴν οἰκογενειακὴν του ἀνατροφή, μήπως δὲν πέφτει θῦμα τῆς νοσηρᾶς περιεργείας νὰ γευθῇ τὴ ζωὴ τοῦ ἀγνώστου καὶ τῆς περιπετείας ὧσπου συντριβῇ καὶ καταντήσῃ σωματικὸ καὶ ψυχικὸ ῥάκος; Μήπως λαοί, ἀφηνιαμένοι ἀπὸ τὴν καλοπέραςιν δὲν μετεβλήθησαν σὲ ἀκόλαστα μπουλούκια καὶ δὲν ἔγιναν γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς διπλανούς των, σκάνδαλο καὶ ἐστία ἠθικῆς μόλυνσεως; Στὴν πρώτη περίπτωσι, ἀναγνώσματα, ἀκροάματα, θεάματα, κακὴ συναναστροφή, μπόλιασμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἐφήβου μὲ τὸ ἀντιοικογενειακὸ καὶ ἀνῆθικο μῶλι, ποὺ σημαίνει πραγματικὴν ἐπανάστασι κατὰ τῆς γαλήνης τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς ἰσορροπίας τοῦ ψυχσωματικοῦ ὄργανισμοῦ. Στὴ δεύτερη, μιὰ ὁμαδικὴ λύσσα, ἓνας ξεσίπωτος μοντερνισμὸς, ἓνας ταπεινότατος αἰσθησιασμὸς, μιὰ πρόκλησις κατὰ τῶν ἡθῶν ποὺ συγκρατοῦσαν ἀπὸ τὴν κατάρρευσιν ἓνα λαὸν, ἓνα ἔθνος. Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ὅποιος ἔχει τὴν εὐτυχία νὰ κρατιέται κοντὰ στὸ Θεὸ του καὶ εὐλαβικὰ τραβάει τὸ χαραγμένον μὲ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου δρόμον τοῦ εὐαγγελικοῦ καθήκοντος, δὲν ξεσπᾷ σὲ πικρόχολο κριτικὴ οὔτε ἀναθεματίζει οὔτε καὶ παίρνει θέσιν τιμητοῦ, χωρὶς ν' ἀναπτύσῃ ταυτόχρονα καὶ ἐνεργὸ δραστηριότητα πρὸς θεραπείαν μιᾶς κακῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ποὺ φθείρει ψυχὰς ἢ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἰδίου ἐνόχου. Οἱ γεροὶ ὄργανισμοὶ ἀντιδρῶν θετικὰ κατὰ τῆς ἀρρώστειας ποὺ ζητεῖ τὸν θάνατον καὶ τὸν ἀφανισμόν. Ὅταν ὁ ἄσωτος ἐπάνω στὴν ὠμὴ πραγματικότητα ποὺ πολλὰ τὸν ἐδίδαξε, ἐψέλλισε στὴ συντριβὴν του «πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι» ἠρμήνευε τὴν ἀντίστασι τῆς ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου ποὺ τὸν ἀγκάλιαζε. Καὶ τὸν ἀγκάλιαζε σιγὰ-σιγὰ ὁ μαῦρος θάνατος, γιὰτὶ ἐγκατέλειψε τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς: Τὸν πατέρα του. Ὅσοι κ' ἂν ὀλοκληρωθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀρίμανσί του, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπαναστατήσῃ ἀτιμωρητὶ κατὰ τῶν πατρῶων παραδόσεων ποὺ φέ-

ρουν τὴν ἱστορικὴν κατοχύρωσι τῆς τιμῆς. Μέσα σ' αὐτὰς τὰς παραδόσεις ζῆ καὶ κινεῖται ἡ τιμὰ οἰκογένεια καὶ εὐτυχεῖ. Αὐτὸ τὸ ἐξωστρεφικόν, τὸ χυδαῖο ἐπαναστατικὸ πνεῦμα, τῆς νεολαίας πρὸ παντός, ἔβλαψε διπλᾶ, γιατί καὶ αὐτὴν ἔβλαψε καὶ γενεὰ τερατώδη τυποποιεῖ. Ἀλλὰ καὶ λαὸς ὀλόκληρος πού περυσύρθη ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν διεφθαρμένων λαῶν τοῦ γυμνισμοῦ καὶ τοῦ πρακτικοῦ ὕλισμοῦ κατέλυσε τὴν ἠθικὴν του ἐλευθερίαν καὶ ἐδουλώθη στὸ κακὸ καὶ (λιμῶ ἀπόλλυται). Δὲν ὑπάρχει, ἐλέγαμε ἄλλοτε, τρομερώτερος λιμὸς ἀπὸ τὸ λιμὸ πού νοιώθει ἡ ψυχὴ, ὅταν στερῆται τῶν πνευματικῶν ἐφοδίων της: Τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου καὶ τῆς μεταλήψεως τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου. Τότε καχεκτεῖ καὶ ὀδεύει πρὸς τὸν πνευματικὸ θάνατο, ὅπως καὶ τὸ σῶμα ὅταν ὑποσιτίζεται, σὰν τὸ σῶμα τοῦ Ἀσώτου πού ἀπέπεθῆμε γερμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι». Ἐολοκέρατα εἶναι ἡ γλυκεῖα προσφορὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ ὄχι παχειὰ καὶ θρεπτικὴ φυσικὴ τροφή τοῦ σπιτιοῦ, τῆς ἀρετῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ γιὰ ἓνα μάλιστα καλομαθημένον ἄνθρωπο ἡ τροφή τῶν χοίρων δὲν μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὴ ζωὴ του ἐπὶ πολὺ. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού πῆρε θρησκευτικὴ ἀγωγή ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἡ προσφορὰ μιᾶς ἀχαλινώτου ζωῆς, δὲν μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ ποτὲ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἐγκρατείας τὴν πλουσίαν πνευματικὴν τράπεζαν. Κι' ἔρχονται στιγμές, ἀργὰ ἢ γρήγορα, πού ἡ ψυχὴ του νοσταλγεῖ τὰ «περασμένα ὠραῖα χρόνια», μιλαγχολεῖ σωστικὰ καὶ ἀποφασίζει: «Ἀναστάς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῶν πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου οὐκέτι εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου». Αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς φυγῆς πάντα πληρώνεται πολὺ ἄσχημα, εἴτε στὸν ὕλικὸ εἶτε στὸν ἠθικὸ τομέα. Ἡ μίμησις τῆς ζωῆς τῶν σπατάλων, πού δὲν ἐκοπίασαν μάλιστα νὰ δημιουργήσουν περιουσίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπέκτησαν ἀπὸ κληρονομίαν ἢ ἀτιμίας, ἀσφαλῶς θὰ ὀδηγήσῃ σὲ χρεωκοπίαν. Τὰ οἰκονομικὰ ἀνοίγματα θὰ εἶναι τέτοια ὥστε κανένας δανεισμὸς δὲν θὰ μπορῆ νὰ τὰ καλύψῃ. Δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ φυλακὴ ἢ ἡ αὐτοκτονία. Τὸ αὐτὸ προκειμένου περὶ τῆς μιμήσεως τῶν ἀπίστων ὕλιστῶν. Τὸ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τοῦ Χριστοῦ, θάρνηθῆς καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ἀλλ' αὐτὸ σημαίνει πλέον ἀποκτήνωσιν καὶ χεῖρον ἀποκτηνώσεως, γιατί τὰ ἄλογα ζῶα πειθαρχοῦν στὸν αὐστηρὸ μηχανισμό τῶν ἐνστίκτων. Θὰ φᾶνε ὅσο πρέπει καὶ ὅ,τι πρέπει. Θὰ θέσουν σὲ ἐνεργὸν λειτουργίαν τὸ γενετήσιο ἐνστικτο, ὅταν πρόκειται νὰ ἐκπληρωθῆ ὁ σκοπὸς τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ τῆς διαικονίσεως τοῦ εἴδους. Καὶ κακῶς παραβάλλονται οἱ ἄπιστοι μὲ τὰ ἄλογα, γιατί τὰ ξεπερνοῦν σ' ἐφευρετικὴν βίον.

ἀκολάστου καὶ βλαπτικότητα. Κανένα ἄλογο δὲν ἀσχημονεῖ καὶ δὲν βλάπτει. Μένει, δυστυχῶς, τοῦτο προνόμιο τῶν ἀσώτων γιὰ νὰ κατηγοροῦν τοὺς πιστοὺς καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους ὡς βλάκας... Αὐτὴ εἶναι ἡ πικρὴ ἀλήθεια: γιὰ νὰ ξηλάνωνται αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι καὶ νὰ ἀνατρέπωνται τὰ βάρβαρα ἐνὸς ὑγιοῦς πολιτισμοῦ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἴτε πρόκειται περὶ ἀτόμου εἴτε πρόκειται περὶ λαῶν, ἡ ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντοτε ἀνοιχτὴ γιὰ ὅσους συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος ἢ μετὴν παρῶθσι ἄλλων ξέφυγαν ἀπὸ τῆ σιδηροτροχιά τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Χριστοῦ. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μείνουν στὴ σαπίλα, στὸ βόρβορο, στὴ ζωὴ τῆς ἀμαρτίας. Μπορεῖ ἂν δὲν ὑπάρξῃ αὐτοσυναίσθησις καὶ αὐτοέλεγχος, ὅπως συνέβη μετὸν Ἄσωτο καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους ἀσώτους τοῦ ἰδίου φυράματος, ὅλοι οἱ ἄλλοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι νὰ τοὺς ὑποβοηθήσουν σὰν φωτισμένοι καὶ δυνατοί. Καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς σπρώχνουν περισσότερο στὸ κακὸ μετὴ τῆ δίκαιη, ἔστω, καταφορὰ ἐναντίον τους, ἢ νὰ παρασύρονται καὶ οἱ ἴδιοι σ' ἐκεῖνα ποὺ κατηγοροῦν, νὰ θεωρήσουν ὡς παράπλευρο καὶ ἐπιτακτικώτατο μάλιστα καθῆκον τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀδελφοῦ. Δὲν ἔχουν ὅλοι τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὸ ψυχικὸ βᾶθος τοῦ Ἄσώτου νὰ αὐτοελεγχθοῦν, ὅταν αὐτὴ ἢ πεῖρα τοὺς ἐδίδαξε πὼς ἔπεσαν σὲ πλάνη καὶ πιάστηκαν σὲ παγίδα καταστροφῆς. Βεβαίως, ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξαθλίωσις πολλοὺς κουρασμένους τοὺς ἔφερε στὰ πόδια τοῦ πατέρα καὶ ἐφώναξαν: «πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου». Ὅμως μήπως δὲν εἶναι ἐξ Ἰσοῦ ἀλήθεια πὼς οἱ ἄνθρωποι τῶν ἠθικῶν τελμάτων δὲν ἑτερομάτισαν τὴ ζωὴ τους μέσα στὸ ἀπύθμενο πηγάδι τῆς ἀμαρτίας, χωρὶς μετάνοια, χωρὶς ἐξομολόγησι, χωρὶς θεῖα Κοινωνία; Ἴσως οἱ πλεῖστοι. Γιατὶ δὲν βρέθηκαν ἰσχυροὶ πνευματικοὶ ταγοὶ δίπλα τους νὰ τοὺς ἀνασύρουν ἀπὸ τὴν κοσμικὴν λασπιά, κι' ἔπεσαν στὰ βαθειά, κι' ἀφανίστηκαν γιὰ πάντα, καὶ γιὰ πάντα ἔχασαν τὴν ψυχὴ τους. Αὐτὸ τὸ συγκινητικὸν τέρμα τῆς παραβολῆς δίνει τόση ἠθικὴ δύναμι, τόσο θάρρος σὲ κάθε ἀμαρτωλό, ὥστε κανεὶς δὲν θὰ ἔχανε ἐὰν ἐβούλωνε τ' αὐτιά του σ' ὅσους τὸν ἀπελπίζουν γιὰ τὴ σωτηρία του, ὅσο κι' ἂν ἀμάρτησε, καὶ τ' ἄνοιγε στὴ φωνὴ μονάχα τοῦ σπλαγχνικοῦ πατέρα ποὺ «δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Ἄσώτου, τὸν κατεφίλησε, τὸν ἔντυσε μετὴ τὴν πρώτη στολή, ἔσφαξε τὸ μόσχο τὸ σιτευτὸ καὶ ἠψόφρανθη». Κανένα ἀμάρτημα δὲν μένει στὸ χρεωστάσιον τοῦ Θεοῦ ὅταν τὸ δάκρυ κυλίσῃ, ἀρκεῖ αὐτὸ τὸ δάκρυ νὰ μὴν εἶναι παροδικῶν συγκινήσεων φαινόμενον ἢ μιὰ φιγούρα ἠθοποιοῦ. Καλὸν εἶναι νὰ μὴ ξεφύγῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ δρόμον τοῦ Θεοῦ ποὺ τόσο λαμπρὰ φωτίζεται ἀπὸ τοὺς προβολεῖς τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας.

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

Γ'. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

1. Ἀρχὴ τῆς δράσεως τοῦ Ἰησοῦ.

Ἵστερα ἀπ' τὴν ψυχικὴν προετοιμασίαν στὸ Σαραντάριον καὶ τὴν θριαμβευτικὴν νίκη ἐναντίον τοῦ κοσμοκράτορα καὶ παμπονήρου διαβόλου ὁ Κύριος ἄρχισε τὸ δημόσιον ἔργον Του μετὰ τὴν παρόρμησιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· «μετανοοεῖτε ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. δ', 17).

Στὸ μεταξύ, ἐνῶ διέτριβε στὰ περίχωρα τοῦ Ἰορδάνου, ἀπέκτησε τοὺς πρώτους μαθητάς. Ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Ἰωάννης ἤκουσαν τὸν διδάσκαλό τους Τίμιον Πρόδρομον νὰ λέγῃ καὶ πάλι βλέποντας τὸν Ἰησοῦ· «ἶδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α', 37). Οἱ δύο μαθηταὶ δὲν ἔχασαν καιρόν. Ἠκολούθησαν τὸν Κύριον. Ἐμείναν μαζί Του ὅλη τὴν ἡμέραν. Ἐπίστησαν πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμε τὸν Ἀνδρέαν νὰ διακηρύξῃ μετὰ χαρὰ στὸν ἀδελφὸν του Σίμωνα τὸ περίφημον ἐκεῖνο «εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν» (Στίχ. 42).

Ὁ Κύριος ἀπηύθυνε σ' αὐτοὺς τὴν πρόσκλησί Του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ νὰ γίνουιν μαθηταὶ Του, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμαν πρόθυμα (Ματθ. δ', 18). Ἡ πρόσκλησις αὐτὴ εἶχε φαίνεται δοκιμαστικὸν χαρακτῆρα. Ἀργότερα θὰ ἐξέλεγε ἐπίσημα καὶ τελειωτικὰ κι' αὐτοὺς γιὰ νὰ συγκαταλεχθοῦν στοὺς Δώδεκα.

Δὲν θὰ μᾶς κρίνουιν οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι ὁμοιοπαθεῖς μας, εὐεπίφοροι κι' αὐτοὶ στὸ κακόν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ποὺ ἀπέδειξε ἐπάνω σ' αὐτὰ τὰ πράγματα τὴν τόσην του ἀγάπην σ' ἐμᾶς τὰ ἁμαρτωλὰ πλάσματα Του. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποτελεῖ ἀσύγνωστο ἁμάρτημα, βαρύτερον καὶ αὐτῶν ποὺ ἔχομε φορτωθῆ στὴ ράχην μας, ἐὰν ὑποθεθῆ πὼς μιμηθήκαμε μὲν τὸν Ἄσωτον στίς ἀσωτεῖες του, δὲν τὸν ἀκολουθήσαμεν ὅμως στὸ δρόμον τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας του ποὺ τὸν ὠδήγησε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα γιὰ πάντα καὶ στὴν χαρὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ

Ἱεροκλήριξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

2. Στήν Κανά.

Μετά ἀνεχώρησε ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία. Ἦλθε στὴν Κανά, ἡ ὁποία ἦταν μικρὸ χωριό, κτισμένο σὲ λόφο, τρεῖς ὥρες μακρὰ ἀπ' τὴ Ναζαρέτ. Ἐκεῖ ἔτυχε νὰ γίνεταί γάμος — φαίνεται μάλιστα νὰ ἦταν συγγενικός Του, γιατί προσκλήθηκε, κι' ἦταν ἐκεῖ κ' ἡ Μητέρα Του, ποῦ πιστεύεται πὼς στὴν Κανά ἐγκαταστάθηκε ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ δικαίου Ἰωσήφ. Μὲ τὴν παράκλησί της ἔκαμε τὸ πρῶτο θαῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖο μετέβαλε σὲ κρασί τὸ νερό, πρᾶγμα ποῦ «ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» (Ἰωάν. β', 11).

Στὴν Κανά ἀργότερα ἐθεράπευσε καὶ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ-ἀνθρώπου δηλ. ποῦ ἀνῆκε στὴν βασιλικὴ αὐλὴ τοῦ Ἡρώδου. (Στίχ. 46-51).

3. Στὴν Καπερναοῦμ.

Ἀπ' τὴν Κανά ἦλθε ὁ Κύριος, γιὰ λίγες μέρες, στὴν Καπερναοῦμ, πόλι σπουδαία στὴν ἐποχὴ ἐκείνη, γιατί σήμερα δὲν σώζονται παρὰ τὰ εἰσώπια της, γιὰ νὰ φανερώσουν πόσο ἐπραγματοποιήθηκαν τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα εἶπε ἄλλοτε γιὰ τὴν ἀπιστία καὶ σκληροκαρδία τῶν κατοίκων της ἐναντίον Του. «Καὶ σύ, Καπερναοῦμ, ἡ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθείσα, ἕως Ἄδου καταβιβασθήσει» (Ματθ. ιγ' 23).

Τὴν πόλιν αὐτὴν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσε ὁ Κύριος στὸ ἐξῆς σὰν κέντρο τῆς καθόλου δράσεως καὶ ἐνεργείας Του. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶχε προεῖδει χιλιάδες χρόνια πρὶν ὁ Ἡσαΐας. Κι' αὐτὸ ὑπενθυμίζει ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος γράφοντας, πὼς ἀφοῦ ἦλθε κ' ἐγκαταστάθηκε —κατὰ τὴν δευτέρη ἐπίσκεψί Του— στὴν Καπερναοῦμ ἐκπληρώθηκε ἡ προφητεία «γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἔθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς» (Ἡσ. θ', 1-2. Ματθ. δ', 16).

Στὴν Καπερναοῦμ ὁ Κύριος ἔκαμε πολλὰ θαύματα, ἀπ' τὰ ὁποῖα γνωστότερα εἶναι τὰ ἐξῆς: ἡ θεραπεία τοῦ δαιμονιζομένου (Λουκ. δ', 34), τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου (Λουκ. δ', 38. Ματθ. η', 14), τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου (Λουκ. ζ', 10), τῆς αἰμορροούσης γυναίκας (Λουκ. η', 43-48), ἡ ἀνάστασις τῆς κόρης τοῦ ἀρχωσυναγώγου Ἰακείρου (Λουκ. η', 41-42, 49-56) κ. ἄ.

Δ'. ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

1. Εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἐπλησίαζε ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἦλθε στὴν πόλιν τὴν Ἁγία.

Ἀλλὰ στὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντος, ποῦ εἰσῆλθε, πιθανὸν ἀπ' τὴν πόλιν Σουσα, ἡ ὁποία ἦταν ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς κοιλάδος τῶν Κέδρων καὶ ὠδηγοῦσε στὴ στοὰ τοῦ Σολομῶντος καὶ τὴν αὐλὴ τῶν ἐθνικῶν, εἶδε στὴν τελευταία — νὰ εὐρίσκεται ἀγορὰ προβάτων, βοδιῶν, περιστεριῶν καὶ τραπέζια χρηματιστῶν! Ἐξ αἰτίας ὄλων αὐτῶν θόρυβος μεγάλος καὶ τρομερὴ ἀνησυχία ἐπικρατοῦσε. Ἦταν ὀλοφάνερο πὼς ἡ ἀσέβεια εἶχε λάβει τεράστιες διαστάσεις στὴ ψυχὴ ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰησοῦς ἀγανάκτησε. Δὲν ἀνέχθηκε τὴ βεβήλωσι ποῦ γινόταν λίγα βήματα πρὸ πέρα ἀπ' τὸ ἱερὸ Θυσιαστήριον. Γι' αὐτὸ κατεσκεύασε μὲ σχοινὶ φραγγέλιον καὶ μ' αὐτὸ ἐδιώξε τὰ πρόβατα καὶ τὰ βόδια. Ἀνέτρεψε τὰ τραπέζια μὲ τὰ χρήματα τῶν χρηματιστῶν καὶ σ' ἐκείνους ποῦ πωλοῦσαν τὰ περιστέρια εἶπε αὐστηρὰ: Σηκώσατέ τα ἀπ' ἐδῶ· «μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου» (Ἰω. β' 16).

Οἱ μωθηταὶ ἐνθυμήθησαν τὴν ὥρα ἐκείνη τὴν ψαλμικὴν γιὰ τὸν Μεσσία προφητεία: «ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με» (ψαλμ. ξθ', 9). Ἄλλ' οἱ διωγμένοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ποῦν λέξι. Καὶ μόνον μερικοὶ Ἰουδαῖοι-Φαρισαῖοι ἀσφαλῶς καὶ Γραμματεῖς—, ὕστερα ἀπ' τὴν πρώτη ἐκπληψί, τοῦ εἶπαν προκλητικὰ: «τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; » Ὁ Κύριος ο' αὐτὴν τὴν ἀθάδη ἐρώτησι ἀπήντησε: «λύσατε (κρημνίσατε) τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτὸν» (Στίχ. 19). Κ' ἐκεῖνος βέβαια ἐννοοῦσε τὸν ναὸ τοῦ σώματός Του. Ἄλλ' αὐτοὶ παρεξήγησαν κ' ἐνόμισαν πὼς ἔλεγε γιὰ τὸν Ναὸ τοῦ Σολομῶντος, γι' αὐτὸ καὶ παρετήρησαν πὼς σαρανταεξ χρόνια χρειάστηκαν γιὰ νὰ γίνῃ αὐτός. Πὼς τώρα σὺ ἡμπορεῖς νὰ λὲς ὅτι σὲ τρεῖς μέρες θὰ τὸν ξανακτίσης ἂν ἡμεῖς τὸν κρημνίσωμε;

Ὁ Ἰησοῦς δὲν τοὺς ἀπάντησε. Κι' αὐτοὶ ἔφυγαν ντροπιασμένοι καὶ σιωπηλοὶ. Μέσα τοὺς ἄρχισε νὰ θρονιάζεται μῖσος καὶ κακία ἐναντίον Του.

2. Ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸν Νικόδημον στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἀνάμεσα στοὺς φαρισαίους διακρινόταν ὁ Νικόδημος. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἐπίσημος ἄρχοντας ἐντυπωσιάσθηκε βαθειὰ ἀπ' ὅσα

ἄκουε γιὰ τὰ θαυμαστὰ ἔργα καὶ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. Καὶ γι' αὐτὸ μιὰ νύκτα τὸν ἐπισκέφθη κρυφὰ—γιὰ τὸ φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Στὸ διάλογον ποῦ μᾶς διασώζει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης βλέπομε περισπούδαστα νοήματα, ποῦ ἐπέδρασαν βαθειὰ στὴ μετέπειτα ζωὴ τοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος ἐγίνε κρυφὸς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Τὰ λόγια Του «καθὼς Μωυσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Κεφ. γ', 16-16), ἀπεκάλυπταν τὴν μελλοντικὴν θυσίαν Του στὸ Γολγοθᾶ.

Ἡ καθόλου συζήτησις αὐτὴ συνετέλεσε στὸ νὰ πιστεύσῃ ὁ Νικόδημος στὸν Κύριον, νὰ Τὸν ἀγαπήσῃ, νὰ γίνῃ κρυφὸς μαθητὴς Του. Κι' ὅταν ἀργότερα στὸ μεγάλο Συνέδριον θὰ γινόταν σοβαρὸς λόγος γιὰ σύλληψιν καὶ καταδίχην τοῦ Ἰησοῦ αὐτὸς θὰ διεμαρτύρητο γιὰ τὴν ἀδικίαν καὶ παρανομίαν (Κεφ. ζ', 51). Ἀκόμη καὶ στὸ τέλος ὁ Νικόδημος θὰ φρόντιζε μαζὶ μὲ τὸν βουλευτὴ Ἰωσήφ γιὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Κυρίου. Θα δεχόταν ὕστερα ἀπ' τὴν Ἀνάστασίν Του τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θάχανε τὸ ἀξίωμα του καὶ θὰ γινόταν «ἀποσυνάγωγος», ἀλλὰ θάμενε μέχρι τὸ θάνατό του πιστὸς στὸν Κύριον. Τὴ μεγαλύτερη τιμὴ ἤθελε ἀπ' τὴν αἰώνιαν στὴ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀποκατάστασι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν του κοντὰ στὸν Τάφον τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ, ποῦ μέχρι σήμερον ὑπάρχει—καὶ τὸν εἶδαμε—μέσα στὸν Πανιέρον Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως;

3. Ὁ Ἰησοῦς καὶ πάλιν στὸν Ἰορδάνην.

Οἱ Ἰουδαῖοι—ἰδιαιτέρως οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων— ἐδειξαν πείσμονα ἀντίστασιν ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτὸ ἀναγκάσθηκε κι' ἐφυγε σύντομα ἀπ' τὰ Ἱεροσόλυμα. Κ' ἦλθε στὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας, ὅπου διέμενε. Στις ὄχθεις τοῦ Ἰορδάνου ἐδέχετο κι' αὐτὸς κάθε μέρα πλῆθος λαοῦ, ποῦ ἐβαπτίζετο ἀπ' τοὺς μαθητάς Του μέσα στὸν ποταμὸν. Ἀλλὰ τὸ βάπτισμα αὐτὸ δὲν εἶχε ἀκόμη τὴ σημερινὴ ἀπολυτρωτικὴν του σημασίαν. Ἦταν συμβολικὸν βάπτισμα μετανοίας καὶ ἐσωτερικοῦ καθαρμοῦ.

Παρέκει στὴν Αἰνὼν, ποῦ ὑπῆρχαν πολλὰ Ἰορδάνεια ὕδατα, καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξακολουθοῦσε νὰ βαπτίζει· ὅποτε τὸν πλησίασαν μερικοὶ μαθηταὶ του καὶ τοῦ εἶπαν· «Διδάσκαλε, αὐτὸς ποῦ ἦταν μαζί σου πέρα ἀπ' τὸν Ἰορδάνην, καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν καὶ συστάσεις, κύτταξε κι' αὐτὸς τώρα βαπτίζει καὶ ὅλοι πηγαίνουν σ' αὐτὸν (Κεφ. γ', 26).

Ὁ Πρόδρομος στὰ πειρακτικὰ αὐτὰ λόγια ἐδειξε πέρα γιὰ

ΑΝΘΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΗΠΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

Ἄν μπορούσε ἡ ψυχὴ νὰ ἀγαπήσει τὸ Θεὸ ἀληθινά, ὄντας κλεισμένη στὴ χώρα τῶν παθῶν, δὲ θάτανε δύσκολο νὰ ρωτήξει καὶ νὰ μάθει τὰ μυστήρια τὰ πνευματικά. Ἄλλὰ εἶναι φανερὸ πὼς δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτα τὸ νὰ τὰ μάθει κανένας καὶ νὰ τὰ γνωρίσει, ὄντας μέσα στὰ πάθη, μῆτε μπορούνε οἱ γνώσεις ν' ἀνοίξουνε τὴν θύρα τῆς καθαρότητος, ποῦνε κλεισμένη μπροστά μας. Ἄν ὅμως σβύσουνε τὰ πάθη ἀπὸ τὴ ψυχὴ, τότες ὁ νοῦς φωτίζεται καὶ φτάνει στὸν καθαρὸ τόπο τῆς φύσης, καὶ δὲν χρειάζεται νὰ ρωτήξει τίποτα, ἐπειδὴ βλέπει ὀλοφάνερα τὰ ἀγαθὰ ποῦ βρίσκονται σ' αὐτὸν τὸν τόπο, ὅπως οἱ αἰσθήσεις μας, δὲν αἰσθάνονται τὴ φύση ρωτῶντας καὶ μαθαίνοντας, ἀλλὰ κάθε μία ἀπὸ δαῦτες αἰσθάνεται, φυσικὰ καὶ δίχως ρώτημα, τὰ πράγματα ποῦ συναπαντᾷ, ἐπειδὴς δὲν γίνεται κανένα δασκάλημα ἀνάμεσα στὶς αἰσθήσεις καὶ σὲ κεῖνα ποῦ αἰσθανόμαστε. Ὁ τυφλός, ὅσα καὶ νὰ τοῦ ποῦνε γιὰ τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φεγγαριοῦ, καὶ γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀστεριῶν, καὶ γιὰ τὴ λάμψη πᾶχουνε τὰ πολύτιμα πετράδια, μονάχα μὲ λόγια καταλαβαίνει καὶ κρίνει τὴν ὠραιότητα πᾶχουνε, ἀλλὰ ἡ γνώμη του βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴ χαρὰ ποῦ θάνοιωθε ἂν τᾶβλεπε. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὴ θεωρία τὴν πνευματικὴν γιὰτὶ ὁ νοῦς ποῦ θεωρεῖ τὰ κρυφὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος, ἂν ἔχει τὴ φυσικὴ του τὴν ὑγεία, θεωρεῖ καθαρὰ τὴ δόξα

πέρα τὴν ἀνωτερότητά του μαζί καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη του. Δὲν ἦταν αὐτὸς «ὁ νυμφίος», εἶπε, ἀλλὰ «φίλος τοῦ νυμφίου» (Στίχ. 29). Γι' αὐτὸ καὶ μ' ὅλη τὴ δύναμι τῆς ψυχῆς μου διακηρύττω «Ἐκεῖνον δεῖ ἀξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι», πράγμα ποῦ σημαίνει, πὼς εἶχε πλήρη ἐπίγνωσι τῆς θέσεώς του καὶ τῆς ἀποστολῆς του στὸν κόσμο, ἢ ὁποῖα ἐπίστευε πὼς ἔφθανε πειὰ στὸ τέρμα τῆς.

Καὶ πραγματικά. Σὲ λίγο, μὲ τὴν ἀφορμὴ ποῦ ἤλεγε δημοσία αὐστηρὰ τὸ αἶσχος καὶ τὴν παρανομία τοῦ Ἡρώδου Ἀντίπα, ὁ Ἰωάννης συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη στὸ φρούριο τῆς Μαχαιροῦντος.

(Συνεχίζεται.)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲ ρωτᾷ γιὰ νὰ μάθει, ἀλλὰ ἀγάλλεται μὲ τὴν εὐφροσύνη τῶν μυστηρίων ποὺ βρίσκονται στὸν καινούργιον κόσμον ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τῆς θέλησής του, ἀναλόγως τῆ θερμῆ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδας στὸ Χριστό, ὅπως ἔγραψε ὁ μακάριος Παῦλος «ὃ βλέπομεν, τί καὶ ἐλπίζομεν; δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα».

*

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσουμεν τὴν ἀλήθεια, δίχως νὰ στέρξει ὁ Θεὸς νὰ περάσουμε ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς.

*

Τὰ λόγια δίχως ἔργα, εἶναι σὰν τὸν τεχνίτη ποὺ ζωγραφίζει τὸ νερὸ στὸν τοῖχο, καὶ δὲν μπορεῖ μὲ κεῖνο τὸ νερὸ νὰ σβύσει τὴ δίψα του, καὶ σὰν τὸν ἄνθρωπο ποὺ βλέπει εὐχάριστα ὄνειρα.

*

Ὅπως ἡ περιφάνεια σκορπᾷ τὴ ψυχὴ μὲ τὴ φαντασία της ποὺ τὴν πηγαίνει ἀπὸ ἐδῶ κι' ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ δὲν τὴν μπόδιζει ἀπὸ τὸ νὰ φτερωθεῖ πετῶντας στὰ οὐνεφα τῶν λογισμῶν της καὶ νὰ τριγυρνᾷ σ' ὅλη τὴ κτίση, ἔτσι κι' ἡ ταπεινώσις τὴν περιορίζει στὴν ἡσυχία κ' ἡ ψυχὴ συμμαζεύεται μέσα στὸν ἑαυτὸ της. Κι' ὅπως ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι γνωστὴ, καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ τὴ δεῖ κανένας μὲ τὰ σωματικὰ μάτια, ἔτσι κι' ὁ ταπεινόφρονος δὲν γνωρίζεται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Κι' ὅπως ἡ ψυχὴ εἶναι κρυμμένη μέσα στὸ κορμὶ ἀπὸ τὴ θεωρία κι' ἀπὸ τ' ἀνακάτωμα μ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅμοια κι' ὁ ἄνθρωπος, ποῦνε ἀληθινὰ ταπεινόφρονος, δὲν θέλει νὰ τὸν γνωρίζουνε οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ξεμάκρυνε κι' ἀπόμεινε στερημένος ἀπ' ὅλα, ἀλλὰ τὸ θέλημά του εἶναι τοῦτο: ἂν εἶναι δυνατὸ νὰ βουλιάξει τὸν ἑαυτὸ του, καὶ κεῖ μέσα νὰ κάθεται μὲ ἡσυχία, καὶ νὰ παρατήσῃ τὰ πρῶτα νοήματά του μαζί μὲ τὶς αἰσθήσεις του, ὅλα ὀλότελα, καὶ νὰ γίνῃ σὰν κάποιος ποὺ δὲν ὑπάρχει μέσα στὴ κτίση, καὶ ποὺ δὲν ἦρθε στὴ ζωὴ, καὶ ποὺ κ' ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ του δὲν γνωρίζῃ πῶς ὑπάρχει. Κι' ὅσο εἶναι ὁ τέτοιος ἄνθρωπος κρυμμένος καὶ κλεισμένος καὶ χωρισμένος ἀπὸ τὸν κόσμον, τόσο σιμώνει ὀλότελα στὸν Κύριον.

*

Φωτισμένος εἶναι κεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔφταξε νάβρει τὴν πίκρα ὅπου εἶναι κρυμμένη στὴ γλυκύτητα τοῦ κόσμου, κ' ἔκλεισε τὸ στόμα του γιὰ νὰ μὴν πιεῖ ἀπὸ τοῦτο τὸ ποτῆρι, ἀλλὰ ὀλοένα

ἐρευνᾷ, γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του. Καὶ ποῦ δὲν παύει νὰ πορεύεται σ' αὐτὸν τὸ δρόμο, ὡς ποῦ νὰ λυθεῖ ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμο, καὶ ποῦ κλείνει τὶς πόρτες τῶν αἰσθήσεων του, γιὰ νὰ μὴν ἔμπει μέσα του πειὰ ὁ πόθος τούτης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κλέψει τοὺς κρυμμένους θησαυροὺς του.

*

Ἀλήθεια εἶναι τὸ νὰ αἰσθάνεται τὸ Θεὸ μὲ τὴν αἴσθησι τῶν αἰσθήσεων ποῦ ἔχει ὁ πνευματικὸς νοῦς καὶ ποῦ τὴ γεύεται κανένας μέσ' ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του.

Ἀγάπη εἶναι ὁ καρπὸς τῆς προσευχῆς ποῦ ὀδηγᾷ τὸ νοῦ στὸν πόθο του, ὅταν ὑπομονεῦει μὲ τὴν προσευχή, δίχως νὰ βαρεθεῖ καὶ ν' ἀπομείνει ἀδιάφορος.

Κεῖνος ποῦ κολυμπᾷ, γυμνὸς βουτᾷ στὴ θάλασσα, ὡς ποῦ ν' ἄβρει τὸ μαργαριτάρι· ἔτσι κι' ὁ σοφὸς ἀσκητῆς, γυμνὸς στὴ ζωὴ του, ὡς ποῦ ν' ἄβρει μέσα του τὸ μαργαριτάρι, τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

*

Ἀπὸ τὸ Θεὸ μᾶς δόθηκε, ὄχι μονάχα νὰ πιστεύουμε στὸ Χριστό, ἀλλὰ καὶ νὰ πάσχουμε γιὰ τὸνομά Του· κι' ὅπως ἔγραψε ὁ ἅγιος Πέτρος στὴν Ἐπιστολή του «Σὰν ὑποφέρετε γιὰ τὴ δικαιοσύνη εἴσαστε μακάριοι, γιὰτὶ ἀξιωθήκατε τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ». Λοιπὸν, δὲν πρέπει νὰ χαίρεσαι ἅμα εἶσαι καλὰ, καὶ νὰ κατσουφιάζει τὸ πρόσωπό σου ὅταν σὲ βρίσκουνε οἱ λῦπες, καὶ νὰ τὶς λογαριάζεις πὼς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ· γιὰτὶ ἀπὸ τὸν αἰῶνα καὶ ἀπὸ γενεὲς γενεῶν μὲ σταυρὸ καὶ μὲ θάνατο πατιέται ὁ δρόμος Του. Ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι σταυρὸς καθημερινός, γιὰτὶ κανένας δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ μὲ καλοπέραση· ἐπειδὴ ξέρουμε ποῦ τελειώνει ὁ δρόμος τῆς καλοπέρασης.

*

Ὅχι πὼς εἶναι ἁμαρτίες μέσα στὴ φύση τὸ κρασί κ' οἱ γυναῖκες καὶ τὰ πλοῦτη κ' ἡ υἡγία τοῦ κορμιοῦ, ἀλλὰ κάνουνε νὰ ξεκλίνει ὁ ἄνθρωπος εὐκόλα στὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας, καὶ γιὰ τοῦτο ἔχει χρέος ὁ ἄνθρωπος νὰ φυλάγεται προσεχτικὰ ἀπὸ δαῦτα.

*

Κεῖνος ποῦ μπορεῖ νὰ βαστάζει τὴν ἀδικία μὲ χαρά, μ' ὄλο ποῦ στὸ χέρι του εἶναι νὰ τὴν χτυπήσει, αὐτὸς ἀπὸ τὸ Θεὸ εἶναι βλογημένος, γιὰ τὴ πίστη πῶχει στὸν Κύριο. Καὶ κεῖνος ποῦ παραδέχεται μὲ ὑπομονὴ καὶ μὲ ταπεινώση τὶς κατηγορίες ποῦ τοῦ ρί-

χνουνε, αὐτὸς ἔφταξε στὴν τελειότητα, κι' ἀπὸ τοὺς Ἄγγέλους θαυμάζεται· γιατί δὲν ὑπάρχει καμμιά ἄλλη τέτοια ἀρετὴ ποὺ νᾶνε τόσο μεγάλη καὶ δυσκολοκατόρθωτη.

*

Ἄν πιστεύεις πὼς ὁ Θεὸς φροντίζει γιὰ σένα, τί νοιάζεσαι καὶ φροντίζεις γιὰ πρόσκαιρα πράγματα καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ κορμιοῦ σου; κι' ἂν πάλι δὲν πιστεύεις πὼς ὁ Θεὸς νοιάζεται γιὰ σένα, καὶ γιὰ τοῦτο φροντίζεις δίχως Αὐτὸν νὰ βολέψεις τὶς ἀνάγκες σου, εἶσαι ὁ πειὸ συμφοριασμένος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

*

Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα, καὶ φραίνεται σὰν δεῖ κάποιον π' ἀναπαύει τὴν εἰκόνα Του καὶ νὰ τὴν τιμᾷ γιὰ Δαῦτον. Ὅταν σοῦ ζητήσει κάποιος κάτι πῶχεις, μὴ πεῖς μέσα στὴν καρδιά σου πὼς τοῦτο θὰ τ' ἀφήσω γιὰ μένα, νὰ τὸ χαρῶ ἐγώ, κι' ὁ Θεὸς θὰ τοῦ δώσει ἀπ' ἄλλοῦ κεῖνο ποὺ χρειάζεται· γιατί αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι λόγια ποὺ τὰ λένε οἱ ἄδικοι.

*

Ὅπως τὰ βλέφαρα ἀγγίζουνε τὸνα τᾷλλο, ἔτσι κ' οἱ πειρασμοὶ εἶναι κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τὰ οἰκονόμησε ἔτσι ὁ Θεὸς μὲ σοφία, γιὰ τὴ δική σου τὴν ὠφέλεια, γιὰ νὰ χτυπᾷς μὲ ὑπομονὴ τὴν πόρτα Του, κι' ἀπὸ τὸ φόβο τῶν λυπηρῶν νὰ Τὸν θυμᾷται ὁ λογισμὸς σου, καὶ νὰ Τὸν σιμῶσεις μὲ τὴν προσευχή, καὶ ν' ἀγιαστεῖ ἡ καρδιά σου μὲ τὸ νὰ Τὸν συλλογίζεσαι· καὶ σὰν Τὸν ἐπικαλεστεῖς, θὰ σ' ἀκούσει καὶ θὰ μάθεις πὼς ὁ Θεὸς εἶναι κεῖνος ποὺ θὰ σὲ γλυτώσει. Καὶ θὰ νοιώσεις Κεῖνον ποὺ σέπλασε καὶ ποὺ νοιάζεται γιὰ σένα καὶ ποὺ φυλάγει καὶ πῶπλασε διπλὸ τὸν κόσμο γιὰ σένα, τὸν ἕναν σὰ δάσκαλο καὶ πρόσκαιρο παιδευτὴ, τὸν ἄλλον σὰν πατρογονικὸ σπίτι σου κ' αἰώνια κληρονομιά σου. Δὲ σέκανε ὁ Θεὸς ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τὰ λυπηρά, μήπως θαρρευόμενος στὴ Θεότητα, κληρονομήσεις ὅτι κληρονόμησε κεῖνος ποὺ πρῶτα λεγότανε Ἐωσφόρος, κ' ὕστερα γίνηκε Σατανᾶς· καὶ πάλι δὲ σ' ἔκανε ἀλύγιστο κι' ἀσάλευτον, γιὰ νὰ μὴ γίνεις σὰν τ' ἄψυχα τὰ κτίσματα, καὶ σοῦ δόσουνε τὰ ἀγαθὰ δίχως κέρδος καὶ δίχως μισθό, ὅπως στὰ ἄλογα εἶναι τὰ φυσικὰ χαρίσματα τὰ χτηνάδικα. Γιατί εἶναι εὐκόλο σ' ὅλους νὰ καταλάβουνε πόση ὠφέλεια καὶ πόση φχαρίστηση καὶ ταπεινώση κερδίζει ὁ ἄνθρωπος περνῶντας τοῦτα τὰ μπόδια.

*

Ἰκανὴ εἶναι ἡ ἀγάπη νὰ θρέψει τὸν ἄνθρωπο ἀντὶς φαγητὸ καὶ

πιστό· αὐτό εἶναι τὸ κρασί πού εὐφραίνει τὴν καρδιά τ' ἀνθρώπου. Μακάριος ὅποιος ἤπιε ἀπὸ τοῦτο τὸ κρασί· ἀπ' αὐτὸ ἤπιανε οἱ ἀκόλαστοι καὶ φχαριστηθήκανε, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ξεχάσανε τὸν σκοτεινὸ δρόμο τους, κ' οἱ μέθυσοι καὶ γενήκανε νηστευτές, κ' οἱ πλούσιοι καὶ ποθήσανε τὴ φτώχεια, κ' οἱ φτωχοὶ καὶ πλουτήσανε μετὴν ἐλπίδα, κ' οἱ ἄρρωστοὶ καὶ γινήκανε δυνατοί, κ' οἱ ἀπλοῖχοι καὶ γινήκανε σοφοί.

*

Σ' ὅλους τοὺς δρόμους πού πορεύονται οἱ ἄνθρωποι σὲ τοῦτον τὸν κόσμον, δὲ βρίσκουνε σὲ κανέναν τὴν εἰρήνη, ὡς πού νὰ σιμώσουνε στὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ.

Ἔμπα μέσα στὸ ἀμπέλι τῆς καρδιάς σου καὶ δούλεψε· μάδησε ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου τὰ πάθη, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζεις τὴν κακία κανενὸς ἀνθρώπου. Ἡ καθαρότητα βλέπει τὸ Θεὸ καὶ δὲν ἀνατέλλει καὶ δὲν ἀνθίξει στὴν ψυχὴ μας μετὸ νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεό, ἀλλὰ μετὸ νὰ μὴ γνωρίζουμε τὴν κακία κανενὸς ἀνθρώπου.

*

Εἰρήνεψε μέσα στὸν ἑαυτὸ σου, καὶ θὰ εἰρηνέψει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ· νάμπεις στὸ θαλάμι πού βρίσκεται μέσα σου, καὶ νὰ δεῖς τὸ παλάτι τοῦρανοῦ· γιατί ἓνα εἶναι καὶ τοῦτο καὶ κεῖνο, κι' ἀπὸ τὴν ἴδια θύρα τὰ θωρεῖς καὶ τὰ δύο.

Οἱ ψυχές, ἐνόσω εἶναι μολυσμένες καὶ σκοτεινές, δὲ μπορούνε νὰ δοῦνε οὔτε ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, οὔτε τὸν ἑαυτὸ τους.

*

Ἡ γῆ ἀπ' ὅπου βγῆκες καὶ στὴν ὁποία θὰ γυρίσεις, θὰ σοῦ δίνει ἀγκάθια κι' ἀτριβόλια, πού εἶναι τὰ μυστήρια τῆς γεωργίας τούτης τῆς ζωῆς, ὅσο ζεῖ ὁ ἄνθρωπος· γιατί, ἀπὸ κείνη τὴ νύχτα πού ἴδρωσεν ὁ Κύριος, ἄλλαξε τὸν ἰδρωτὰ, πού ἔβγαζε ἀγκάθια κι' ἀτριβόλια, σὲ ἴδρωτὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Μὲ λύπες δοκιμασθήκανε οἱ ἅγιοι γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν ζήσανε μετὰ καλοπέραση· γιατί τὸ ἔργο πού γίνεται δίχως κόπο, εἶναι ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦνε μετὸ πνεῦμα πού ζεῖ ὁ κόσμος.

*

Εὐχή. Χριστέ, Ἐσὺ ποῦσαι ὁ μόνος δυνατός, μακάριος εἶναι ὅποιος στηρίζει τὴν ἐλπίδα του σὲ Σένα, κ' ἔθεσε σκαλοῦνια μέσα στὴν καρδιά του γιὰ ν' ἀνεβεῖ ἴσαμε τὸ θρόνο Σου. Ὡ! Κύριε,

ΤΟ ΑΠΛΕΤΟΝ ΦΩΣ

Ίδου γιατί υπάρχει ἡ Ἁγία Γραφή πού εἶναι καθὼς ξεύρουμε τὸ παγκόσμιο Βιβλίον μεταφρασμένο σ' ὅλες σχεδὸν τίς γλῶσσες καὶ διαλέκτους τοῦ κόσμου μὲ τὴ ἀρχαιότητά του πού φθάνει καὶ πέρα ἀπὸ τίς 6000 χρόνια. Ὑπάρχει γιατί ἔχει τὸ κῦρος τῆς Θεοπνευστίας (Β' Τιμοθ. γ', 15-17), γιατί εἶναι τὸ γράμμα τοῦ Θεοῦ, τὸ βιβλίον τῶν προφητῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Εἶναι τὸ ἐνττύπημα τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, Κηρύκων, Μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ὁσίων καὶ ὄλων τῶν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων φωτισθέντων καὶ ἁγιασθέντων. Εἶναι τὸ βιβλίον πού ὑπάρχει αἰωνόβιον γιὰ πολλοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς σοβαροὺς ἐπίσης λόγους πού ἔχω νὰ ἐκθέσω ἐδῶ μὲ μεγάλη συντομία. Τοὺς ἔγραψα ἐδῶ καὶ διὰ σέ, ἀγαπητέ μου ἀναγνώστα, γιὰ νὰ τοὺς προσέξῃς ἰδιαίτερος καὶ ἂν σοῦ ἔκαναν ἐντύπωσι καὶ ἔκαμες καὶ σὺ τὴ δική σου κρίσι καὶ ἐκτίμησι γιὰ τὸ οὐράνιο αὐτὸ βιβλίον (ἢ καλύτερα τόμο) καὶ δὲν τὸ κατέχεις, ἀπόκτησέ το καὶ προχώρα στὴ τακτικὴ μελέτη του καὶ καθημερινὴ τροφή σου καὶ δόξασε τὸ Θεὸ πού σοῦ χαρίστηκε τὸ ἀνεκτίμητο αὐτὸ δῶρο πού εἶναι τὸ μοναδικὸ σωσίβιον γιὰ τὴ παρούσα ζωὴ καὶ γιὰ τὴν ἔνδοξο αἰωνιότητα.

Ἄγιε ἀδελφέ καὶ συνεφημέριε, συγχωρᾶτε με γιὰ τὴν σύστασι πού θὰ κάμω ἐδῶ πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἐγκάρδια

ἀπογύρισε τὰ πρόσωπά μας ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ τὸν πόθον τὸν δικόν σου, ὥστε νὰ τὸν δοῦμε καθαρὰ τὴ λογῆς εἶναι, καὶ νὰ μὴ πιστεύουμε στὸν ἴσκιον, σὰ νᾶνε ἀλήθεια. Καινούργιεψέ μας, καὶ βάλε, Κύριε, μέσα στὴ διάνοιά μας τὴ φώτισι νὰ σπουδάσουμε πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατον, ὥστε νὰ νοιώσουμε, τὴν ὥρα πού θὰ βγοῦμε ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, πῶς μπήκαμε καὶ πῶς βγαίνουμε ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ἕως νὰ τελειώσουμε πρῶτα τὸ ἔργον πού ἤρθαμε νὰ κάνουμε σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ κατὰ τὸ θέλημά σου, κ' ὕστερα νὰ ἐλπίσουμε, μὲ τὴ διάνοιά μας γεμάτη ἀπὸ πεποίθησι, πῶς θὰ δεχτοῦμε τὰ μεγάλα πού ἐτοίμασε ἡ ἀγάπη σου στὴ δευτέρα καινούργεψη, ὅπως μᾶς ὑπόσχεσαι μέσα στίς Ἁγίες Γραφές σου, καὶ πού φυλάγεται ἡ μνήμη τους μέσα στὴν πίστη τῶν μυστηρίων. Ἀμήν.

Τέλος καὶ δόξα στὸ Θεό.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

στροφή που έχει το χαρακτήρα της αγάπης με τη συναίσθησι της ύψηλης και βαρυτάτης αποστολής μας. Ξέρω ότι για το συνυπεύθυνον θά μελετήσετε καλά τις γραμμές μου αυτές. Ήξηγησατε, αδελφέ μου, τὰ ὅσα ἐδῶ ἀναφέρονται στή Γραφή, με τις διαφωτιστικές παραπομπές, στο χριστεπώνυμο πλήρωμα, στο ποιμνίό σας. Είναι, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, σάν ὀρεκτικό. Γενῆτε Σεῖς καί σ' αὐτό, τὸ θεῖο ὄργανο (πρᾶξις πού θά γραφῇ στο βιβλίό τῆς ζωῆς) νά προμηθευθοῦν ὅλοι οἱ ἐνοριῖται σας, τὸ ἅγιο αὐτὸ Βιβλίον καί σταθῆτε στο πλευρό τους, σάν τοὺς καλοὺς πατέρες πού πέρνου ἔτσι κοντὰ στὰ παιδιὰ τους γιὰ νοουθεσία γιὰ μιὰ πνευματικὴ χειραγωγία στή θεϊκὴ πρᾶξι τῆς μελέτης. Ἴδου γιατί ἐκρίναμε καλὸ γιὰ νά δημοσιευθῇ καί ἡ μικρὰ αὐτὴ ἐργασία μας, με τὴν εὐχὴ καί τὴν ἐλπίδα ὅτι αὐτὴ θά μπορούσε, στο μέτρο τοῦ δυνατοῦ, νά γίνῃ, με ἀντίγραφα κτῆμα τοῦ καθενὸς τοῦ ποιμνίου σας. Είναι μιὰ ποιμαντικὴ πρᾶξι πού μ' αὐτὸ καί με μιὰ Γραφή θά μᾶς φέρῃ κοντὰ στή μίμησι τοῦ θ. Παύλου πού ἔλεγε «οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νοουθετῶν ἕνα ἕνα ἐκαστον» (Πράξ. κ', 31) «ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχῃτε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Παρακαλῶ οὖν ἡμᾶς, μιμηταὶ μου γίνεσθε» (Α' Κορ. δ', 14-16).

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΤΙ ΠΕΡΙΕΧΕΙ

α) Ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι ὁ Λόγος Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ (Β' Τιμοθ. γ', 16). ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΛΟΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ (Β' Πέτρου α', 20-21). Ἡ Ἀγία Γραφή λέγεται καί Βίβλος, εἶναι δὲ ἡ Παλαιὰ καί ἡ Καινὴ Διαθήκη. Εἶναι αὐτὴ Θεόπνευστος, ἀποθήκη τῶν θείων ἀληθειῶν. Ὁ Θεὸς ἐλάλησε διὰ τῶν Προφητῶν καί ἐγράφησαν τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (1500-300 χρόνια πρὸ Χριστοῦ), καθὼς καί διὰ τοῦ Υἱοῦ του, τοῦ Χριστοῦ, καί ἐγράφησαν τὰ 27 Βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΛΟΓΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ καί ἀποκυήματα τῆς σκέψεως Θεολόγων (Α' Τιμοθ. ζ', 20. Β' Τιμ. δ', 23-4). Τὰ λόγια τῆς Γραφῆς δὲν βγῆκαν οὔτε ἀπὸ ἀνθρωπίνους γνώσεις ἢ φιλοσοφίας, οὔτε ἀπὸ ἀνθρωπίνῃ θέλῃσι, ἀλλ' εἶναι Θεία ἀποκάλυψις, ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος (Α' Πέτρ. α', 10-12).

ΕΙΝΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ὁ ὁποῖος ἀπευθύνεται στήν καρδιά μας καί δημιουργεῖ μέσα μας τὴν πίστιν (Λουκ.

η', 15). 'Η Γραφή σέ κάνει νά πιστεύσης, γι' αὐτό πρέπει νά τήν ἀκούης καί τήν μελετᾷς (Ρωμ. ι', 17, Β' Τιμοθ. γ', 15-17, 'Ησ. νε', 10-11). Τήν Γραφήν ἄς φυλάξωμεν ὡς παρακαταθήκη πολυτίμον, ὡς τήν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ μας καί ἄς ἀποθηκεύσωμεν τὰς θείας αὐτῆς ἀληθείας ἐντός τῶν καρδιῶν μας (Λουκ. ι', 39).

Ποῖος σοῦ εἶπεν ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ; ἐρωτᾶται μία ποῦ διαβάζει τήν Βίβλον. 'Απόδειξέ μου, Κύριε, ἀπαντᾷ αὕτη, ὅτι αὐτός ἐκεῖ ἐπάνω εἶναι ὁ ἥλιος; 'Η καλύτερα ἀπόδειξις εἶναι, λέγει οὗτος, ὅτι με φωτίζει καί με θερμαίνει. 'Ακριβῶς, ἀνέκραξε ἡ γυνή. 'Η ἀπόδειξις ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅτι αὕτη φωτίζει καί θερμαίνει τήν ψυχὴν μου.

β) 'Η βίβλος εἶναι ὁ λόγος τῆς ζωῆς (Α' Πέτρ. α', 23-25). 'Ο Δημιουργός της εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, πᾶν ὅ,τι λέγει εἶναι ζωὴ, τὸ ἄγγελμά της, τὸ διάβασμά της.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΖΩΗΝ ('Ιωάν. ε', 24, ια', 43-44. ιδ', 6. Α' Πέτρ. α', 23). 'Ο ἄνθρωπος με τὴν γέννησιν ἔρχεται ἀπ' τὴν ἀνυπαρξίαν εἰς τὴν ζωὴν, με τὸν Λόγον δὲ τοῦ Θεοῦ ἐμπνεόμενος παίρνει τόση ζωὴ, ὥστε ν' ἀφίγη τὴν ἁμαρτίαν καί νὰ ζῆ ἐνάρετον ζωὴν, ἢ ὡς λέγει ὁ Κύριος «μετέβη ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάνν. ε', 24. 'Εφ. β', 5).

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΡΕΦΕΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ (Α' Πέτρ. β', 2. Κολ. γ', 16-17. Δευτερ. η', 3). Τὸ γάλα τῆς μάνας τὸ ἀγνὸ καί καθαρὸ τρέφει καί δίδει τὴν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν στὸ βρέφος, τὰ ἀγνὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου τρέφουν τὴν ψυχὴν, φέρουν τὴν αὔξησιν εἰς τὸν ἁγιασμόν. 'Αφθονον γάλα, πλουσία πνευματικὴ τροφή. ('Εβρ. ιγ', 9). Τὸ μάνα τῆς ἐρήμου ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν πνευματικὴν τροφήν τοῦ Χριστιανοῦ ('Εξ. ις', Ματθ. δ', 4. 'Ιωάν. ς', 31-35).

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΚΔΗΛΩΝΕΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ (Φιλιπ. β', 15-16. Α' 'Ιωάν. α', 1-2. Ματθ. ε', 13-15). 'Η σωματικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου δὲν κρύβεται, καί ὁ πιστὸς με τὴν πνευματικὴν καί ἠθικὴν ζωὴν του φαίνεται, λάμπει μέσα στὸ διεστραμμένο περιβάλλον σὰν τὸ χρυσάφι στὸ βοῦρκο καί με τὸ παράδειγμά του ὠφελεῖ καί ἄλλους (Α' Θεσ. α', 6-10). 'Η Ζωὴ ἐφανερῶθη (Α' 'Ιωάνν. α', 2). 'Η Ζωὴ ζῆ, ὑπάρχει, εἶναι ὁ Χριστός. 'Ιδοὺ ἡ πηγὴ τῆς Ζωῆς. 'Η Βίβλος μᾶς τὸν

γνωρίζει. Ὁ Χριστὸς μᾶς τρέφει. Ἡ Προσευχὴ, ἡ μελέτη τῆς Βίβλου καὶ ἡ Θεία μετάληψις (Ἰω. ς', 52-54) μᾶς ἐνώνουν μετὴν Πηγῆν, ἣτις τρέχει καὶ διὰ σέ, ἀρκεῖ νὰ θελήσης νὰ συνδεθῆς μετὴν πηγῆν (Ἰωάν. δ', 14).

Ἐνας πιστὸς δεικνύων εἰς τὸν φίλον του ἓνα ρόδον ἔλεγε, ὅ,τι εἶναι ὁ ἥλιος διὰ τὸ ρόδον, εἶναι ὁ Χριστὸς δι' ἐμέ, εἶναι ὁ ἥλιος τῆς ψυχῆς μου, ἄνευ Αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ ζήσω.

γ) Ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι δύνამις θείας ἐνεργείας ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ (Ἐβρ. δ', 12. Α' Θεσσ. β', 13). ΤΙΠΟΤΕ ΔΕΝ ΚΡΥΠΤΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ (Ἐβρ. δ', 13). Μετὸν καθρέπτη βλέπομεν καθαρά τὸ πρόσωπόν μας, μετὰς ἀκτῖνας Χ φθάνει τὸ μάτι μας καὶ βλέπει τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σωματικοῦ μας ὄργανισμοῦ, οὕτω καὶ μετὸν προβολέα ποὺ ρίπτει μέσα μας ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ βλέπει τὸ βάθος τῆς καρδίας μας καὶ ἀνακαλύπτει τὴν γυμνότητα τῆς ἠθικῆς, τὰ τυχὸν ἐμφωλευόντα πάθη, τὰ ἐλαττώματα, τὰ ψεῦδη, ὑποκρισίας, φιλαυτίαν, μῖσος, κακίαν κλπ. Ἔχεις «τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας» (Ρωμ. γ', 20), δηλ. τὸ γνῶθι σ' αὐτόν.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙ ΜΕΤΑ ΔΥΝΑΜΕΩΣ (Ἐβρ. α', 3, Ρωμ. α', 16). Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι παντοδύναμος. Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Λόγου Του ἐδημιούργησε τὸ σύμπαν «εἶπε καὶ ἐγένετο». Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Λόγου Του ἀναδημιουργεῖ τὸ ἠθικῶς ἐκπεσμένον ἠθικὸν σύμπαν. «Ἀναγεννηθέντες οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ διὰ λόγου ζῶντος Θεοῦ τοῦ μέλλοντος εἰς τὸν αἰῶνα».

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙ ΜΕΤ' ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ (Ἡσ. νε', 10· «Καθὼς καταβαίνει ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δὲν ἐπιστρέφει ἐκεῖ, ἀλλὰ ποτίζει τὴν γῆν, καὶ κάμνει αὐτὴν νὰ ἐκφύη καὶ νὰ βλαστάνη διὰ νὰ δώσῃ σπόρον εἰς τὸν σπεύροντα καὶ ἄρτον εἰς τὸν ἐσθιοντα, οὕτω θέλει εἶσθαι ὁ Λόγος μου ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ στόματός μου. Δὲν θέλει ἐπιστρέψῃ εἰς ἐμέ κενός, ἀλλὰ θέλει ἐκτελέσει τὸ θέλημά μου καὶ θέλει εὐδοιωθῆ εἰς ὅ,τι αὐτὸν ἀποστείλω»). Ἡ φωτιὰ καίει τὸν σίδηρον, τὸ τηλεβόλον κρημνίζει τ' ἀπόρθητα φρούρια, ἡ δυναμίτις συντρίβει τοὺς βράχους. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν δύναμιν «νὰ ἐκριζώνη» τὰς κακὰς ἔξεις καὶ ἐλαττώματα, «νὰ κατασκάπτῃ» καὶ κρημνίξῃ τοὺς βράχους τῶν παθῶν, μίσους ἔχθρας, κ.λ.π. «νὰ κατεδαφίξῃ καὶ καταστρέφῃ» τοὺς ὀγκολι-

θους τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ «νὰ καταφυτεῖν» τὰ ἀγαθὰ σπέρματα τῆς νέας ζωῆς (Ἱερ. α', 10), καὶ νὰ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον «ἄρτιον πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν κατηρητισμένον» (Β' Τιμ. γ', 17. Ἰω. ιζ', 17).

δ) Ἡ Ἀγία Γραφή ἔχει κῦρος ἐπιτακτικὸν (Τιτ. β', 15). ΕΙΝΑΙ ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΒΟΥΛΗΣ (Ἰω. ιβ', 49). Ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ Σύνταγμα ἐκφράζουν τὴν ἀνωτέραν βούλησιν τῆς πολιτείας, καὶ κάθε πολίτης τοῦ κράτους ὑπακούει εἰς τὰς διατάξεις αὐτῶν. Ἡ Βίβλος ὅμως εἶναι ὁ μέγας Ἡθικός Κώδιξ παντὸς ἀνθρώπου οἰασδῆποτε φυλῆς καὶ ἐθνικότητος (Μάρκ. ις', 15, Ἀπ. ζ', 9), εἶναι τὸ παγκόσμιον Βιβλίον. Φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως καὶ Δημιουργοῦ τοῦ Σὺμπαντος καὶ Ὑψίστου Νομοθέτου. Οἱ Θεόπνευστοι συγγραφεῖς τῆς Βίβλου, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ δι' αὐτῶν, ὅταν ὁμιλοῦν ἢ γράφουν ὡς ἐξῆς ἐκφράζονται «Τάδε λέγει Κύριος», τὸ ὅποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν Βίβλο 2600 φορές.

Ἡ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΟΣ μὴ ἐπιδεχομένη οὐδεμίαν μεταβολὴν (Ματθ. ε', 18). Τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι αἰώνια, ὡς ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ μας εἶναι αἰώνιος. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Κύριος «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. κδ', 35· ε', 18). Ἐπίσης «πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ρῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα». «Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ρῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς Ὑμᾶς» (Α' Πέτρ. α', 24-25. Ἦσ. μ', 8).

Ἡ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΕΧΕΙ ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΑΛΗΘΕΙΑΣ (Ἰω. ιη', 37). Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν φακὸν τῆς ἀληθείας ταύτης βλέπει ποῖο εἶναι σύμφωνο ἢ ἀντίθετο πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν πυξίδα ὁ κυβερνήτης τοῦ σκάφους ἐν τῷ πελάγει ὁδηγεῖται πρὸς τὸν λιμένα καὶ μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς, μπαίνει εἰς τὰς γραμμάς τοῦ προορισμοῦ του καὶ δέχεται μέσα στὴν καρδιά του τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἡ τρέφουσα με καθημερινῶς, ὡς ἄλλη πνευματικὴ τροφή, Θεία Ἀλήθεια «ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου» (Ρωμ. ι', 8), καὶ «ῥέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ...» (Β' Τιμ. γ', 16-17). Ἀκριβῶς δὲ διότι ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι ἡ ἐκφρασις τῆς Θείας Βουλῆς καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι ἀπόλυτος ἀλήθεια ἔχουσα Θεῖον ἐπιτακτι-

κόν κύρος, διὰ τοῦτο κατὰ μοναδικὴν ἐξαιρέσιν πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα βιβλία, ἔχει αὕτη μεταφρασθῆ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας καὶ διαλέκτους τοῦ κόσμου, μέχρι τοῦδε εἰς 1033, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν μεγίστην κυκλοφορίαν τὴν ὁποίαν αὕτη ἔχει.

Ἐὰν κατερρίπτετο, ἔλεγέ τις, ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐχάνετο, ἓνα σκότος θὰ ἐσκέπαζε τὴν γῆν μας, καὶ κάθε ζωὴ θὰ ἐνεκροῦτο, καὶ ἐὰν ὁ πνευματικὸς ἥλιος, ἡ Βίβλος ἐξέλιπεν, ὁ ἡθικὸς θάνατος θὰ ἐπῆρχετο, κάθε πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ ζωτικότης τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐνεκροῦτο καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπότης θὰ ἐφέρετο πρὸς τὴν ἡθικὴν ἀποσύνθεσιν καὶ καταστροφὴν. «Τὰ ρήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ, ἔλεγεν ὁ Κύριος, πνευμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστίν» (Ἰω. ζ', 63).

2. ΤΙ ΠΕΡΙΕΧΕΙ Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ; Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς Ἀγίας Γραφῆς δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ Θεόπνευστον αὐτὸ βιβλίον εἶναι ὀλόκληρον Πανεπιστήμιον γνώσεων, τὸ ὁποῖον διαφωτίζει τὸν ἀνθρώπον περὶ τῶν μεγάλων ἀληθειῶν τῆς πίστεως καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Μελετῶντες τὴν Ἀγίαν Γραφὴν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν μίαν κεντρικὴν ιδέαν, ἡ ὁποία ὡς ἄλλο νῆμα περνᾷ διὰ μέσου ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ Προσωπικότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ δι' Αὐτοῦ Σωτηρία. Δι' ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Γραφῆς ἀναπτύσσεται τὸ ζωτικώτατον τοῦτο ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει πάντα ἀνθρώπον. Λέγοντες Σωτηρίαν, ἐννοοῦμεν τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν πού μπορεῖ ν' ἀρχίσῃ τώρα ἀμέσως εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ νὰ συνεχισθῆ εἰς τὴν ἀτέλειωτη αἰωνιότητα. Ἡ Βίβλος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς Θείας Βουλῆς διὰ τὴν Σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἰδικώτερον ἡ Ἀγία Γραφή μᾶς εὐαγγελίζεται τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς «Χάριτος». Δηλαδή ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ ΕΝΑ «ΣΩΤΗΡΑ», ΜΙΑΝ «ΧΑΡΙΝ», ΜΙΑΝ «ΚΡΙΣΙΝ».

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἀπαιτεῖ ἐξαπόλυσιν ὀργῆς καὶ κατάρας ἐναντίον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς ἐξ ἀγάπης ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀντικαταστήσας ἡμᾶς ἐδέχθη ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅλην τὴν ὀργὴν καὶ κατάραν, ἥτις ἀνῆκεν εἰς ἡμᾶς. Ἐλαβεν ὁ Χριστὸς ἐπάνω του εἰς τὸν Σταυρὸν ὅλας τὰς ἁμαρτίας μας καὶ διὰ τὴν τιμωρίαν αὐτῶν ἔχυσε τὸ πολύτιμον αἷμά Του. Ἡ τιμωρία τῶν ἁμαρτιῶν μας ἦν ἀπῆται ἡ Θεία δικαιοσύνη, ἡ ὁποία εἶναι μία τῶν τελειότητων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἥτις ἐζήτει ἱκανοποίησιν, διότι εἶχε παραβιασθῆ παρ' ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν,

ἔγινε ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ ὁ Χριστὸς μπῆκε εἰς τὴν θέσιν μας, ἀντὶ ἡμῶν καὶ διὰ τὰς παραβάσεις ἡμῶν ἐδέχθη ἐκουσίως τὴν τιμωρίαν. (Ἦσ. νγ', 5. Ἐφεσ. β', 14, 4. Κολ. α', 14 κ.τ.λ.). Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία ἐγγύησις ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σὲ δεχθῆ ὅταν πιστεύσῃς εἰς τὸν Χριστόν. Πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν, σημαίνει ὅτι κρίνω τὸν ἑαυτόν μου ἄξιον ὀργῆς καὶ κατάρας τοῦ Θεοῦ τὴν ὁποίαν ἐξ ἀγάπης ἀπέιρου πρὸς ἐμὲ κατὰ τὴν Θεῖαν Βουλὴν Του ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐχὶ ἐπ' ἐμοῦ, ὅστις οὕτως ἀπηλλάγην.

Ἐὰν ἐγὼ ἔχω περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου ἰδέαν ἐγωϊστικὴν καὶ ἀρνοῦμαι τὴν ἁμαρτίαν μου καὶ δὲν ἀποδέχομαι τὴν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ὀργὴν καὶ κατάραν ὡς ἀνήκουσαν εἰς ἐμέ, τότε ἐν τῷ μέλλοντι ἡ Θεία Δικαιοσύνη θὰ κτυπήσῃ ἐμὲ μετὰ τὴν ὀργὴν καὶ κατάραν τὴν αἰώνιον, ἀπ' εὐθείας δαλαδὴ αὐτὸ τὸ ἄτομον τοῦ ἀπίστου, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν ἐδέχθη τὴν ἀντικατάστασιν αὐτὴν καὶ τὴν διὰ Χριστοῦ λύτρωσιν (Ἰω. γ', 28). «Ὅστις πιστεύει εἰς Αὐτὸν (τὸν Χριστόν), δὲν κρίνεται· ὅστις ὅμως δὲν πιστεύει, εἶναι ἤδη κεκριμένος, διότι δὲν ἐπίστευσε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Θεοῦ» καὶ 36, «ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὅστις ὅμως ἀπειθεῖ εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θέλει ἰδῆ ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω αὐτοῦ». (Β' Θεσ. α', 7-9).

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς μεμικρὰν σκιαγράφῃσιν. Μετὰ τὴν ἀγάπην λοιπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Βιβλίου Του καὶ μετὰ πνεῦμα ἀπροκατάληπτον ὡς προσερχώμεθα εἰς τὴν μελέτη ὀλοκλήρου τῆς Γραφῆς μετὰ μιὰ ἐμβάθυνσιν εἰς τὰ νοήματά τῆς καὶ κυρίως εἰς τὰ μέρη ὅπου περιλαμβάνεται ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ σωθοῦμε. Νὰ διαβάζουμε κάθε μέρα μετὰ ζῆσι καὶ μετὰ ἀπόλυτο πίστι τὸ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Νὰ συγκρίνωμεν τὰ διάφορα μέρη τῆς μετὰ χρησιμοποίησιν τῶν παραλλήλων (παραπομπῶν) μετὰ τὰ ὁποῖα διαφωτίζεται ἡ ἔννοια τῶν δυσκόλων χωρίων, καὶ μάλιστα νὰ ἀποστηθίζωμεν καὶ ἐκλεκτότερα μέρη τῆς γὰρ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν καὶ γὰρ τὰ συνθήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας. Ἄς ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι «τα κρυπτά (ἀνήκουον) Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τὰ δὲ φανερά ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιεῖν (πράττειν) πάντα τὰ ρήματα τοῦ Νόμου τούτου» (Δευτερ. κθ', 29). Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ λαμβάνωμεν στάσιν τέκνου ἀπέναντι τοῦ Πατρὸς (Ματθ. ια', 25), μετὰ ταπεινώσιν (Ἰακ. δ', 6-10. Ἐξοδ. γ', 3-6), μετὰ καρδίαν καθαρὰν (Ἰακ. α', 21. Λουκ. η', 15), διότι «ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. β', 13-16). Ἄς ἐπικαλούμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς φωτισμὸν καὶ ἁγιασμὸν (Ἀποκ. α',

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

**Κάθε ἀναβολὴ γιὰ τὴν ἐπανόρθωση μιᾶς ἀδικίας
εἶναι μιὰ νέα ἀδικία.**

Δὲν πρέπει ν' ἀδικῆ κανεὶς τὸν πλησίον του, οὔτε καὶ ν' ἀρπάζῃ τὰ πράγματά του· «Οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐχ ἄρπᾶ» (Λευϊτ. ιθ', 13).

Κι' ἀμέσως παρευθὺς ἀπαγορεύει ὁ Νόμος, σὰν μιὰ νέαν ἀδικία καὶ σὰν μιὰ καινούργιαν ἀρπαγὴ, καὶ τὸ ν' ἀναβάλλῃ κανεὶς νὰ πληρώνῃ, πρόθυμα καὶ χωρὶς ἀντιλογίες, τὶς ὀφειλὲς καὶ τοὺς μισθοὺς σ' αὐτοὺς ποῦ τοῦ προσέφεραν ὅποιεσδήποτε ὑπηρεσίες: «Καὶ οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ σου παρὰ σοί, ἕως τὸ πρῶτ'». (Αὐτόθι, ιθ', 14).

Κι' ἄς μὴ νομίση κανένας, πὼς ἀδικία κι' ἀρπαγὴ εἶναι μονάχα τὸ ν' ἀποστερήσῃ ἀπλῶς ἀπὸ κάποιον ποῦ τὸν ἐπῆρε στὴ δούλεψή του, τὰ ὅσα τοῦ χρωστεῖ γιὰ τὴν δουλειὰ ποῦ τοῦκανε. Ἄλλὰ ἀδικία, καὶ μάλιστα

---

3. Πράξ. ιζ', 11. Ἰω. ς', 44-45. Ἰακ. α', 5. Ἐφεσ. α', 11-18), λέγοντες «Συνέτισόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου... Ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ θέλω βλέπει τὰ θαυμάσια τὰ ἐκ τοῦ Νόμου σου» (Ψαλμ. ρ.θ' (ρη'), 18). Ἄς ἐπιβοηθούμεθα δὲ κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς ἀποφυγὴν πλανῶν καὶ ἀπὸ τὰς ἐρμηνευτικὰς τῆς Γραφῆς Πατερικὰς καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας πηγὰς, αἱ ὁποῖαι ρίπτουν φῶς πρὸς μίαν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ πνεύματος τῶν Γραφῶν, καὶ ὁ Θεὸς βοηθός.

Ἄρχμ. ΠΡΟΚΟΠ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

μεγάλη, είναι και τὸ νὰ καθυστερῇ κανέννας τὴν πληρωμὴ στους ἐργάτες του· γιατί αὐτὸ γίνεται ἀφορμὴ νὰ στενοχωριέται ὁ φτωχὸς, και τὸν κόπο του νὰ τὸν ἀνταμείβεις, μὲ τὴ στενοχώρια ποὺ τοῦ κάνεις, και μὲ τὸν κόπο νὰ τρέχῃ νὰ σὲ κυνηγᾷ, γιὰ νὰ τὸν πληρώσῃς. Κι' ἔτσι, ἐσὺ μὲν ὠφελήθηκες ἀπὸ τὴν δουλειά του, αὐτὸς δὲ μὲ τίς ἀναβολές σου, ὄχι μόνον δὲν ἀπολαβαίνει τὸν καρπὸ τῆς δούλεψής του, ἀλλὰ και διπλοστενοχωριέται. Και τὸ ν' ἀνταποδίδῃ κανείς, μὲ βλάβη και μὲ ζημιὰ, μιὰν ὠφέλεια ποὺ τοῦκαναν, και τὸ κακὸ ἀντὶς γιὰ τὸ καλὸ, εἶναι βέβαια μιὰ καταφάνερη ἀδικία!

Γι' αὐτὸ ἡ Θεία Γραφή μᾶς παραγγέλλει, νὰ μὴν ἀφήνωμε νὰ κοιμᾶται κοντά μας, οὔτε και μιὰ μονάχα νύκτα, ὁ μισθὸς και ἡ πληρωμὴ ποὺ χρωστοῦμε σαυτοὺς ποὺ μᾶς ἐδούλεψαν. Τὸ προσέξατε καλά; Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται δηλαδή νὰ τὸν κρατήσωμε οὔτε ἀπὸ τὸ βράδου ὡς τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης ἡμέρας· πρέπει δηλαδή τὴν ἴδιαν ἡμέρα ποὺ μᾶς προσέφερε τὴν ὑπηρεσία του, νὰ τὸν πληρώνωμε και νὰ τὸν ἐξοφλοῦμε τὸ βράδου.

Τὸ ἴδιο βλέπομε πὼς ἔκαμε και ὁ οἰκοδεσπότης τῆς Εὐαγγελικῆς Παραβολῆς «Ὁψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας και ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν» (Ματθ. κ', 8). Οἱ ἐργάτες ὅμως τοῦ ἀμπελῶνα τί τὸν ἔκαμαν τὸν μισθὸν ποῦ πῆραν; τί θὰ τὸν ἔκαναν τὴ νύκτα; Αὐτὸ δὲν εἶναι δική σου δουλειά νὰ τὸ ἐξετάσῃς· τὸ χρέος τὸ δικό σου εἶναι τὸ νὰ τοὺς πληρώσῃς. Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ ὑπάρξῃ και νὰ ἐφαρμοσθῇ δικαιοσύνη.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' αὐτό, ἀν τὰ κρατήσῃς αὐτὰ ποὺ χρωστεῖς μιὰ νύκτα κοντά σου, ποιὸς τὸ ξέρει, εἶσαι βέβαιος ἄραγες πὼς θὰ ξυπνήσῃς τὸ πρωτὶ; Κι' ἔπειτα ἡ μιὰ πρωϊνὴ, μπορεῖ νὰ γίνῃ και δευτέρα και τρίτη, και τὸ σήμερα νὰ γίνεται πάντα αὔριο. "Ὅχι· «οὐ μὴ κοιμηθῆσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ σου παρά σοὶ ἕως τὸ πρωτὶ».

Μὴν κακολογῆς ἄνθρωπο κουφό.

«Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφόν». Μὴν κακολογῆς ἄνθρωπο πού εἶναι κουφός (Λευιτ. ιθ', 14). Ἐπειδὴ ἓνας ἄνθρωπος πού εἶναι κουφός μονάχα, ὅχι ὅμως καὶ ἄλαλος, ἢ κι' αὐτὸς πού εἶναι κουφάλαλος, δὲν ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀπαντήσῃ· καὶ ἢ νὰ βρῆ τὸ δίκηο του γιὰ τὶς διαβολές πού τοῦ γίνονται, ἢ καὶ ν' ἀποδείξῃ σφαλερές κι' ἄδικες τὶς κακολογίες πού ἀμαυρώνουνε τὴν ὑπόληψή του, κι' ἔτσι νὰ βγῆ ἀσπροπρόσωπος κι' ὀλοκάθαρος ἀπὸ τοὺς ὄνειδισμοὺς καὶ ἀπὸ τὶς βρισιές πού τοῦ ἀποδίδουνε. Θὰ μπορούσε ἀκόμη νὰ πληρώσῃ μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα τὸν ὕβριστή του, καὶ νὰ τοῦ ἀνταποδώσῃ κι' αὐτὸς ὄνειδισμοὺς καὶ βρισιές, πού θὰ τὸν ἔκαναν νὰ καταλάβῃ, πὼς σὰν ἄνθρωπος πού εἶναι κι' αὐτὸς μπορεῖ νὰ πάθῃ τὸ ἴδιο, κι' ἀκόμη χειρότερα, καὶ νὰ τὸν κάμῃ ἔτσι νὰ συνέλθῃ καὶ ν' ἀποκτήσῃ περισσότερην αὐτογνωσία.

Ἄλλὰ, ἂν ἀπαγορεύῃ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, νὰ κατηγοροῦμε ἓναν ἄνθρωπο κουφό, γιὰ τὸν ἴδιο λόγον ἀπαγορεύει καὶ τὴν κακολογία καὶ τὶς κατηγορίες, πού γίνονται γιὰ κάποιον πού δὲν εἶναι παρών, καὶ πού γίνονται κρυφὰ καὶ παράβυστα. Γιατὶ κι' αὐτὸς, ὅπως κι' ὁ κουφός δὲν ἀκούει, γιὰτὶ βρίσκεται μακριά, κι' ἔτσι δὲν εἶναι σὲ θέσῃ, οὔτε ν' ἀπολογηθῆ, οὔτε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ βρῆ τὸ δίκηο του.

Κι' ἂς μὴ νομίσῃ κανεὶς, πὼς ἀπαγορεύει τὴν κακολογία γιὰ τοὺς κωφοὺς μονάχα, κι' ὅτι τὴν ἐπιτρέπει γι' αὐτοὺς πού ἀκοῦνε. Ὅχι. Ἀπαγορεύει καὶ τιμωρεῖ κάθε κακολογία καὶ κάθε βρισιά· ἐπειδὴ μ' αὐτὰ ἐξαφανίζεται ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς συναθρώπους μας. Οἱ συκοφαντίες ὅμως καὶ οἱ βρισιές γι' αὐτοὺς πού δὲν ἀκοῦνε, εἶναι διπλῆ ἁμαρτία. Ἐπειδὴ δὲν ξεθεμελιώνει μονάχα τὴν ἀγάπη πού πρέπει νάχωμε γιὰ τὸν πλησίον μας, ἀλλὰ ἀνατρέπει καὶ τὴν στοιχειωδέ-

στερη δικαιοσύνη, πού απαιτεῖ τὴν ἰσότητα. Γιατὶ ἔτσι πολεμοῦμε τὸν πλησίον μας μὲ ἄνισα ὄπλα, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ σ' ἀπαντήσῃ· καὶ τὰ ὄπλα πού τοῦ χρειάζονται γιὰ ν' ἀμυνθῆ. Κι' ἕνας τέτοιος πόλεμος εἶναι, χωρὶς ἄλλο, αἰσχρὸς. Καὶ μιὰ τέτοια νίκη εἶναι ἐπαίσχυντη. Ἐνας γενναῖος πολεμιστὴς δὲν καταδέχεται νὰ μάχεται μ' ἕναν ἄοπλον ἀντίπαλο, ἐνῶ αὐτὸς εἶναι πάνοπλος. Αὐτὸ μοιάζει μὲ προδοσία, καὶ εἶναι σὰν μιὰ ληστρική ἐπίθεση ἀπανθρωπότητη.

Λένε πὼς ὑπῆρχε κάποιος νόμος τοῦ Σόλωνος «Μὴ λέγειν κακῶς τοὺς τεθνεῶτας», νὰ μὴν κακολογοῦμε δηλαδὴ τοὺς πεθαμένους. Καὶ μάλιστα, ἂν συνέβαινε, ἕνα παιδί νεκροῦ νὰ ὑβρίσῃ καὶ νὰ κακολογήσῃ κάποιον, καὶ πάλιν τότε, αὐτὸς πού βρίζοντανε δὲν εἶχε διόλου τὸ δικαίωμα ν' ἀνταποδώσῃ τὶς βρισιές, μὲ κακολογίες γιὰ τὸν πεθαμένο πατέρα τοῦ ὑβριστῆ του. Ὁ νεκρὸς, ὅπως δὲν καταλαβαίνει καὶ δὲν αἰσθάνεται τίποτε, ἂν τὸν κτυπήσῃς κι' ἂν τὸν πληγώσῃς, ἔτσι δὲν παίρνει εἶδηση καὶ γιὰ τὶς βρισιές πού τοῦ γίνονται. Ἀλλὰ σὰν νεκρὸς πού εἶναι, μένει ἀναίσθητος κι' ὡς πρὸς αὐτό. Ἄν δὲν πάσχῃ ὅμως ὁ νεκρὸς, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ γι' αὐτὸν πού βρίζει ἕναν πεθαμένο· ἀλλὰ οἱ βρισιές πού κάνει ἐναντίον του γυρίζουνε στὸν ἑαυτό του καὶ καταντᾶ καταγέλαστος. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν κουφὸ καὶ μ' αὐτὸν πού δὲν εἶναι παρὼν γιὰ ν' ἀκούῃ. Οἱ βρισιές πού τοῦ κάνουν δὲν τὸν ἀγγίζουνε διόλου. Καὶ οἱ βρισιές ἀτιμάζουνε τὸν ὑβριστῆ, κι' ὄχι αὐτὸν πού βρίζεται.

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἐκεῖ ποῦ ἔλαμψε ἡ θρησκεία

**ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΟ ΦΩΣ
ΑΝΑΠΛΟΙΩΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΤΟΣ Ο ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤ)ΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
Η ΜΕΓΑΛΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΝΟΗ ΠΟΥ ΣΥΓΚΛΟΝΙΖΕΙ**

Γύρω ἀπὸ μίᾳ ἐνδιαφέρουσα διάλεξι

Ἱεράρχες σεβάσμιοι καὶ διαπρεπεῖς, πολιτικοὶ ἐξέχοντες καὶ ἕνας ἄλλος κόσμος μὲ πνευματικὸ περιεχόμενον καὶ μὲ ἑλληνικὸ ἀμετάβλητο ἐνιαῖο παλμὸ εἶχαν συγκεντρωθῆ ἔδῳ καὶ λίγες μέρες ἕνα βράδῳ, στὴν αἴθουσα τῶν Τελετῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐδίδετο μίᾳ ἐνδιαφέρουσα διάλεξι. Ἐνας νέος, πολὺ νέος ἀκόμη ὁ ὀμιλητῆς τῆς βραδυᾶς. Ὁ νεαρὸς Κυκλαδίτης δικηγόρος καὶ διανοούμενος, ὁ Κωστής Σπεράντσας. Νέος σὲ ἡλικία καὶ ἐκδήλωσι ζωῆς, πρωτόβγαλτος τοῦ δημόσιου βήματος, ἀλλὰ μὲ ἕνα μεγάλο ἐσωτερικὸ κόσμον καὶ μὲ ἕνα ἐνθουσιασμὸ ποῦ κατέπληξε καὶ συνεκίνησε. Ἔτσι ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς μεγάλης αἰθούσης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπλημύρισε ἀπὸ ἕνα νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀνᾶδινε τὴν πνοὴ τοῦ ἀρώματος τῶν Κυκλαδικῶν νησιῶν. Γιὰ τὰ νησιά αὐτὰ τοῦ Αἰγαίου μίλησε ὁ νέος ἀγορητῆς ποῦ μαζί μὲ τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρη ἔκλειε μέσα στὴν ψυχὴ του ξεχωριστὰ ἕνα ἀπὸ τὰ πανεῦμορφα καὶ ἱστορικὰ νησιά, τὴν πατρίδα του τὴν Σίφνον. Καὶ στὴν σκέψι ὅλου τοῦ κόσμου τοῦ ἐκλεκτοῦ ποῦ εἶχε συγκεντρωθῆ γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὡς ξέσπασμα μιᾶς ἑλληνικῆς νησιώτικης ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς πρώτη ἐμφάνισι ἀπὸ τοῦ βήματος, τὴν διάλεξι τοῦ νέου κ. Σπεράντσα — ἀγαπητοῦ υἱοῦ τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Ἐκκλησίας» καὶ τοῦ βαθεῖα καλλιεργημένου πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ ποιητῆ κ. Θεοδ. Σπεράντσα — ὠλοκληρώθηκε ἀνάγλυφη ἡ εἰκόνα, ἡ φύσις καὶ ἡ ἱστορία τῆς Σίφνου. Ἐνα πάνθεον ἱεραρχῶν, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κληρικῶν, ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀνθρώπων, ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν, λειτουργῶν τῆς θέμιδος, διακεκριμένων ἐπιστημόνων ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιλέκτους σὲ ὅλες τῆς ἐπιστῆμες, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων καὶ θαλασσινῶν ἐφοπλιστῶν καπεταναίων, θαλασσολύκων καὶ ταξειδευτῶν ἐξετυλίχθη στὴν μνήμη ὀλόκληρο καὶ ἔδωκε ζωντανὴ καὶ ἀνάγλυφη τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου αὐτοῦ νησιοῦ ὡς κέντρο ζωῆς καὶ ὡς παλμοῦ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς σ' ἕνα φευγαλέο φωτεινὸ ὄραματισμό.

Ἄλλ' ὁ ἀγορητῆς τῆς βραδυᾶς αὐτῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διεφύλαξε ὡς μυστικὸ ἰδικό του ἀποκλειστικὰ παλμὸ τὸν

συναισθηματισμό του για τὴν γενέτειρά του καὶ ἐγενίκευσε τὸ ζήτημα τῶν Κυκλάδων. Ἔτσι στὴν γενικὴ προβολὴ τους ὄλα τὰ νησιά τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐξεδίπλωσαν καὶ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἰδική τους ἱστορία.

*

Ἱστορία πολλαπλῆ καὶ ἀπὸ διάφορες μορφές, ἓνας συνθετικὸς πίνακας ποὺ προβάλλει ἓνα κόσμο πολιτισμένο κάτω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ὁποίου ἐκινήθηκαν, ἀναπτύχθηκαν καὶ ἐφωτοβόλησαν θεότητες, ποίησις, τέχνες καὶ ἐπιστῆμες. Μιὰ θεϊκὴ εὐλογία ποὺ ἡ πνοὴ τῆς ἔχει ἀγκαλιάσει ἀπὸ τῶν παλαιότερων μυθικῶν καὶ βραδύτερον τῶν προχριστιανικῶν χρόνων τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων καὶ τὰ ἐκράτησε σὲ μιὰ θέσι περίοπτο στὴν ἑλληνοχριστιανικὴ ἱστορία καὶ συνείδησι. Εὐλογία τους τὸ φῶς. Δὲν ἐλησμόνησε τὴν κυκλαδικὴ νῆσο, τὴν γενέτειρά του Δῆλο ὁ Ἀπόλλων ὅπου κατέφυγε γιὰ νὰ τὸν φέρῃ στὸν κόσμον κυνηγημένη ἀπὸ τὴν μητέρα, τὴν θεὰν τὴν Ἥρα ἢ θεὰ Λητώ. Καὶ ἔγινε ὑποχρέωσις του ἱερῆ ἢ δαψιλὴ προσφορά τοῦ θείου δώρου του ποὺ ὑπῆρξε ἀπαράμιλλο στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Ἔτσι ὄλα τὰ νησιά τοῦ Κυκλαδικοῦ συμπλέγματος ἀγκαλιασμένα πάντοτε μὲ τὸ Ἀπολλώνειο φῶς ἐστάθησαν τὰ φωτεινὰ — τὰ Λευκὰ νησιά τοῦ ἑλληνικοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἱστορίες μορφῶν τοῦ ἑλληνικοῦ Δωδεκαθέου συνεδέθησαν μὲ τὶς ἱστορίες τῶν μεγάλων καὶ μικροτέρων νησιῶν αὐτῶν. Ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ ὁμῶς ἱστορία συνεδέθηκε ἀργότερα πολὺ στενώτερα μὲ τὰ νησιά αὐτὰ τὰ ἑλληνικά. Ἡ ἀτμόσφαιρά τους ἀναδίνοντας τὸ ἄρωμα μιᾶς ἄσπιλης ἀγνότητος καὶ παρθενικότητος κληρονομημένης ἀπὸ τὴν παρθενικὴ παράδοσι τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς ποὺ δὲν ἐγεννήθηκε ἐκ κοιλίας μητρὸς ἀθάνατης ἢ θνητῆς, ἀλλ' ἐξεπορεύθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός, ἐστάθηκε τὸ κέντρο ὅπου ἐκαλλιεργήθηκε περισσότερο ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἢ λατρεία καὶ ἢ προσκύνησις τῆς Ἀειπάρθνης Μητέρας τοῦ Θεοῦ. Προσκύνημα πανελλήνιο ἢ κάθε μιὰ Παναγία τοῦ Κυκλαδικοῦ τοπίου ποὺ στὸ σύνολό τους συνθέτουν τὴν εἰκόνα τῆς μιᾶς καὶ ἄχραντης Μεγαλόχαρης Παναγίας, τῆς κόρης τῆς ταπεινῆς Ναζαρέτ. Ἡ Εὐαγγελίστρια τῆς Τήνου, ἡ Ἐκατονταπυλιανὴ τῆς Πάρου, ἡ Παναγία ἢ Χρυσοπηγὴ τῆς Σίφνου, ἡ Παναγία τῶν Κρεμνῶν τῆς Ἀμοργοῦ, ἡ Γγκρεμίτισσα τῆς Ἴου καὶ ἡ κάθε Παναγία ποὺ εἶναι ἀφιερωμένο σ' αὐτὴν πλήθος ἄλλων ἐκκλησιῶν καὶ παρεκκλησιῶν τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικροτέρων νησιῶν τοῦ Κυκλαδικοῦ συμπλέγματος, δημιουργοῦν τὴν εὐλαβέστερη ψυχικὴ ἀνάτασι καὶ καθοδηγοῦν τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ σκέψι πρὸς τὴν θρησκεία, τῆς ὁποίας ἡ πνοὴ εἶναι διάχυτη

σὲ ὅλα τὰ νησιά αὐτὰ μὲ τὴν θεία εὐλογία τῶν μυθικῶν ἀκόμη χρόνων.

*

Πελασγοὶ ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι καὶ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων, οἱ δὲ νεκροπόλεις ποῦ ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἀνεσκάφησαν στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἔδωσαν δείγματα ἐνὸς εἶδους πολιτισμοῦ, μιᾶς μορφῆς τέχνης Μινωϊκῆς καὶ Μυκηναϊκῆς καὶ ἐνὸς πνεύματος προσηλωσεως πρὸς τὴν θρησκείαν ἔστω καὶ τὴν εἰδωλολατρικὴ ἀκόμη. Τὰ Κυκλαδικὰ νησιά ἀντιμετώπισαν ἐπιδρομὲς καὶ κατακτήσεις διάφορες. Ἐνετοὶ κατακτητὲς καὶ Γενοβέζοι καὶ Σαρακηνοὶ καὶ Ἄραβες καὶ Φράγκοι καὶ Τοῦρκοι. Ἡ ψυχὴ τους ὅμως ἢ θρησκευτικὴ ἀντιστάθηκε καὶ ἔμεινε ἀκλόνητη καὶ ἀκατάλυτη. Καὶ ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος ἐγιγάντωσε περισσότερο τὴν θρησκευτικὴν τους αὐτῆ ψυχῆ. Ἡ μορφή τῆς Παναγίας μὲ τὴν θαυματουργικὴν τῆς δύναμι σὲ πολλὰ νησιά, ὅπως στὴν Τήνη καὶ στὴν Πάρο, ἐπλαισιώθηκε παντοῦ μὲ μορφὰς ἀγίων καὶ μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Καὶ αἱ Κυκλάδες ἐγέμισαν ἀπὸ εὐκτηρίους οἴκους. Ἐκκλησίαι, ἐξωκκλήσια, μοναστήρια παντοῦ. Ὁ συνολικὸς τους ἀριθμὸς ὑπολογίζεται σήμερα σὲ δυὸ χιλιάδες πεντακόσιες σαράντα ὀκτώ. Τὸ μικρότερον ἀπὸ τὰ νησιά αὐτὰ, ἡ Ἄναφη, ἔχει εἴκοσι ὀκτὼ ἐκκλησίαι καὶ ἐξωκκλήσια, ἡ Φολέγανδρος τριάντα πέντε καὶ ἡ Νιδὸς σαράντα. Καὶ στὰ μεγαλύτερα νησιά ὑπάρχουν σήμερα στὴν Τήνη πεντακόσιαι ἐνενηντα ἑκκλησίαι, ἐξωκκλήσια καὶ μοναστήρια, στὴν Μύκονο τριακόσιαι ἐξῆντα ἑπτὰ, στὴν Νάξο τριακόσιαι εἴκοσι, στὴν Ἄνδρο διακόσιαι ὀγδόντα, στὴ Σίφνο διακόσιαι εἴκοσι ὀκτὼ, στὴν Σαντορίνη ἑκατὸν ἐνενηντα πέντε, στὴν Πάρο ἑκατὸν ὀγδόντα, στὴ Σέριφο ἑκατὸν πέντε. Ἡ Σύρος διατηρεῖ ἑβδομηντα ἑκκλησίαι καὶ ἡ Μῆλος ὀγδόντα πέντε. Πουθενὰ ἄλλοῦ στὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων ὅπως Βέρροια λ.χ. δὲν ὑπάρχουν τόσαι ἐκκλησίαι καὶ τόσα ἐξωκκλήσια ὅσα στὶς Κυκλάδες. Μὲ τὴ δική της ἀτμόσφαιρα ἢ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς πολυπληθεῖς αὐτὲς ἐκκλησίαι καὶ μὲ τὴν παράδοσί τους τὸ κάθε ἐξωκκλήσι τους, παράδοσι θρησκευτικὴ καὶ ἔθνικὴ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ. Ἐκδηλοῦ τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸν πολιτισμὸ αὐτὸν τὸν μαρτυροῦν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα κτίσματα καὶ τοὺς παλιούς τάφους καὶ αἱ προσωπικότητες ποῦ σὲ κάθε ἐκδήλωσι πνευματικῆς ζωῆς ἔδωσαν τὸ παρόν, διακρίθησαν καὶ ἐδημιούργησαν θρύλους καὶ παραδόσεις. Προσωπικότητες τῆς ἐκκλησίας, ἱεράρχαι διακεκριμένοι ποῦ ἐτίμησαν θρόνους καὶ μητροπολιτικούς ἀλλὰ καὶ πατριαρχικούς ἀκόμη εἶχαν τὰς Κυκλάδας πατρίδα τους. Νεώτεροι σχετικῶς ποιηταί, ὅπως ὁ Γιάννης Γρυπάρης καὶ ὁ Ἄριστ. Προβελέγγιος ὁ ἀλησμόνητος τραγουδιστὴς τοῦ «Ματρό-

ζου» ήταν καύχημα τῶν Κυκλάδων. Ἡ Σίφνος ἀναφέρει τὸ ὄνομά τους μὲ σεβασμὸ καὶ ὑπερηφάνεια. Διαπρεπεῖς λειτουργοὶ τῆς θεᾶς Θέμιδος καὶ νομοδιδάσκαλοι ἐπιφανεῖς, ὅπως ὁ ἀρεοπαγίτης Σηλήμων καὶ ὁ Μαριδάκης, εἶχαν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ μιὰ ἀπὸ τὰς νήσους τὰς πλημμυρισμένας μὲ τὸ ἀπολλώνειο φῶς. Ὑπερήφανος καὶ ἡ μικρὴ Φολέγανδρος γιὰ τὸν Μοστράτο πού ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους διδασκάλους τοῦ γένους, καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τοῦ Φαναρίου. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Γιαννούλη Χαλεπᾶ πού ἐστάθηκε τιμὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα στὸν τομέα τῆς τέχνης ἔχει συνδεθῆ μὲ τὴν γενέτειρά του τὴν Τήνο. Ἐκλεκτοὶ ἐργάτες τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου ὑπῆρξαν Κυκλαδίτες. Καὶ ἀπαριθμήσαμε τὶς φωτεινὲς κυκλαδικὲς μορφὲς τῶν νεωτέρων σχετικῶς χρόνων γιὰ νὰ ἀναφέρουμε τὴν ὑπερηφάνεια μὲ τὴν ὁποίαν τὸ μικρὸ ἀλλὰ γραφικὸ νησάκι ἡ Ἴλος ὀμιλεῖ γιὰ τὴν ἀδιάφυστη ἑλληνικὴ παράδοσι ὅτι ἐκεῖ σὲ μιὰ ραχούλα ὑψηλὰ στὸ νησί βρίσκεται ὁ τάφος τῆς Κλομένης πού ἦταν ἡ μητέρα τοῦ μεγαλειτέρου ποιητοῦ τῶν αἰώνων, τοῦ θείου Ὁμήρου. Τὸν εὐλαβοῦνται τὸν τάφο αὐτὸν οἱ εὐγενικοὶ καὶ ἀγαθοὶ νησιῶτες καὶ τὸν ὑποδεικνύουν μὲ συγκίνησι στοὺς ξένους πού ἐπισκέπτονται τὸ νησάκι τους. Καὶ μπροστὰ στὸν ἀπέριτο, μὲ λίγα λουλούδια ὁμως στολισμένο πάντοτε τῆς εὐτυχιμένης μητέρας τοῦ Μεγάλου ποιητοῦ τῶν αἰώνων, οἱ ξένοι ἐπισκέπτες ἀκοῦνε εὐλαβικὰ καὶ τὴν παράδοσι ὅτι ὁ Ὁμηρος, τιμῶντας τὴν μητέρα του πού εἶχε τὴν καταγωγή της ἀπὸ τὴν Ἴλο, ἐπεσκέφθηκε κάποτε καὶ αὐτὸς τὸ μικρὸ αὐτὸ νησάκι τῶν Κυκλάδων.

*

Ὁ ἐκλεκτὸς ἀγορητὴς τῆς Κυκλαδικῆς βραδυᾶς στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, μιλῶντας μὲ πλήρη γνώσι καὶ μὲ φλογερὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὶς Κυκλάδες καὶ τὰ ζητήματά τους, ἔδωκε ἀνάγλυφες τὶς ἐντυπώσεις του, ἀλλὰ καὶ ἐτόνισε μὲ ἀπόλυτη κατανόησι τὶς ἄμεσες ἀνάγκες πού ἔχουν τὰ νησιά αὐτὰ μὲ τὴν τόση ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ. Ἐκράτησε ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου του καὶ μὲ τὴν ἀριστοτεχνικὴ φραστικότητά του καὶ τὰ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματά του ἔπεισε τοὺς ἀκροατὰς του πόσο τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ Αἰγαίου μὲ τὸ ἀπολλώνειο φῶς ὡς θεῖο δῶρο καὶ θεῖα εὐλογία θὰ ἦταν δυνατὸν μὲ κάποιον ἐνδιαφέρον τοῦ κράτους νὰ ἀποβῆ ἓνας μικρὸς παράδεισος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Ἔθιξε τὸ ζήτημα τῆς τουριστικῆς ἀναπτύξεως πού ἔμεινε τόσο καθυστερημένη στὰ νησιά αὐτὰ. Μιὰ ὀργανωμένη τουριστικὴ ἀξιοποίησις τῶν νησιῶν μὲ τὶς ὥραϊες ἀκρογιαλιῆς καὶ τὶς ἀπειρεῖς ἐκκλησιῆς θὰ εἴμποροῦσε νὰ δώσῃ στὶς Κυκλάδες μιὰ καινούργια μορφή. Πίσω ἀπὸ τὰ λευκὰ σὰν περιστέρια σπίτια τους θὰ εἴμποροῦσε νὰ ἀξιο-

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

**Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμονας
θαυμαστό πρότυπο φιλανθρωπίας.**

.. Κάποτε παρουσιάσθηκεν στὸ μακάριον ἅγιον Ἰωάννη αὐτοὶ ποὺ τοὺς εἶχεν ἐμπιστευθῆ νὰ μοιράζονε τὶς ἐλεημοσύνες καὶ τοῦ εἶπανε, πὼς μαζί με τοὺς διάφορους φτωχοὺς ποὺ σπρώχνονται γιὰ νὰ πάρουνε κάποιο βαήθημα, παρουσιάζονται καὶ μερικές κόρες ποὺ φοροῦνε βραχιόλια στὰ χέρια τους καὶ περιδέραια στὸ λαιμὸ τους. Τὸν ἐρωτήσανε λοιπόν, ἂν πρέπει νὰ συντρέχουνε κι' αὐτές. Κι' ἐκεῖνος, ποὺ ἡ καρδιά του ξεχείλιζε ἀπὸ καλωσύνη καὶ συμπόνια καὶ πραότητα, τοὺς ἐκύτταξεν αὐστηρὰ καὶ τοὺς εἶπε: — "Ἄν θέλετε πραγματικὰ νᾶστε διανομεῖς καὶ ὑπηρέτες τοῦ ταπεινοῦ ἐμένα, καὶ —γιὰ νὰ μιλήσω σωστότερα— διανομεῖς τοῦ Χριστοῦ, τότε πρέπει νὰ συμμορφώσεθε με τὸ θεῖο του πρόσταγμα, ποὺ μᾶς λέει νὰ δίνωμε ἀνεξέταστα στὸν καθένα ποὺ μᾶς ζητᾶ βοήθεια. "Ἄν ὁμως ἔχετε τὴν ἰδέα, πὼς βρίσκεσθε στὴν ὑπηρεσία κάποιου ἄλλου, ποὺ σᾶς ἔχει δώσει τὴν ἐντολὴ νὰ μὴν ἐξετάζετε τὴν κατάσταση καὶ τὴν περιουσία τοῦ καθενὸς ποὺ ζητᾶ βοήθεια, μάθετε τότες, πὼς οὔτε ὁ Χριστός, οὔτε κι' ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ὑπηρέτες περίεργους καὶ πολυπράγμονες. Γιατί, ἂν ἦτανε δικά μας αὐτὰ ποὺ δίνωμε, θᾶχανε τότες κάποιο δίκιο καὶ θᾶτανε συγχωρεμένοι αὐτοὶ ποὺ φειδωλεύονται. Τώρα ὁμως τὰ πάντα εἶναι τοῦ Θεοῦ. Κι' ἐμεῖς ἔχομε χρέος ἱερό, νὰ κάνωμε πάντα μας αὐτὸ ποὺ μᾶς πρόσταξε.

"Ἄν πάλι φοβούσαστε, πὼς ξοδεύωμε πολλὰ καὶ πὼς δὲν θὰ μᾶς ἐπαρκέσουνε τὰ εἰσοδήματά μας, ἐγὼ τέτοιους ὀλιγόπιστους δὲν

ποιηθῆ περισσότερον καὶ ὁ σωζόμενος πάντοτε πολιτισμὸς τους. Ἡ Τήνος καὶ ἡ Πάρος θὰ εἰμποροῦσαν νὰ ἀποτελοῦν μιὰ Λούρδη τῆς ὀρθοδοξίας. Καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ κόσμου θὰ ἐπρόβαλλε πολὺ εὐρύτερα τὴν ἱστορικὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν φυσικὴ σημασία τοῦ Κυκλαδικοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος. Ὁ κ. Σπεράντσας ἔθιξε χορδὲς καρδιῶν τῶν ἀκροατῶν του. Τὰ ὅσα εἶπε τόσο ζωντανὰ καὶ παραστατικὰ θὰ εἰμποροῦσαν νὰ προκαλέσουν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κράτους. Δὲν θὰ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ μείνη ἀσυγκίνητο αὐτὸ ἀπὸ μιὰ φωνὴ ποὺ εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς θρησκείας, ἡ φωνὴ μιᾶς μακρᾶς φωτεινῆς ἱστορίας καὶ ἡ φωνὴ ἐνὸς μακραίωνος πολιτισμοῦ ποὺ κλείει ἡ ψυχὴ τῶν Κυκλάδων καὶ ποὺ εἶναι διάχυτος σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τους.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

τούς θέλω στην ύπηρεσία μου. Γιατί ἔχω τὴν πεποίθηση, πὼς κι' ἂν ὄλη ἡ οἰκουμένη μαζεύοτανε στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀναγκεμένη καὶ ζητώντας βοήθεια, καὶ τότε πάλι τὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ Θεοῦ δὲν θ' ἄδειαζε...».

Ὅταν λοιπὸν μὲ τέτοιες φρόνιμες συμβουλὲς τοὺς γιάτρεψε ἀπὸ τὴν ὀλιγοπιστία τους, τοὺς διηγήθηκε τὴν παρακάτω ἱστορία.

— Τὸν καιρὸ πού ἔμενα στὴν Κύπρο δεκαπέντε ὀλόκληρα χρόνια, εἶδα μιὰ νύκτα στὸν ὕπνο μου πὼς μ' ἐπλησίασε ἕνα πανεύμορφο κορίτσι, πού μοσκοβολοῦσεν ἀγνότητα. Φοροῦσε δὲ ὠραιότατα φορέματα· κι' ἐπάνω στὸ κεφάλι τῆς ἕνα στεφάνι ἀπὸ καταπράσινην ἑλιά. Στάθηκε λοιπὸν κοντά μου καὶ μ' ἄγγιξε μὲ τὸ χέρι τῆς στὸ πλευρό. Κι' ἐγὼ ξιππάστηκα κι' ἐξύπνησα· καὶ κατάλαβα, πὼς αὐτὸ πού ἔβλεπα δὲν ἦτανε ὄνειροφαντασία μου, ἀλλὰ πραγματικότητα. Κι' ἄρχισα νὰ τὴν ρωτῶ ποιά ἦτανε, κι' ἀπὸ ποῦ ἦλθε, καὶ πὼς ἐτόλμησε νὰ μπῆ στὸ δωμάτιό μου τὴν ὥρα πού κοιμώμουνα. Κι' αὐτὴ μ' ἐκύτταξε, μὲ καλωσύνη καὶ μὲ φαιδρότητα, καὶ μ' ἀπάντησε· — Ἐγὼ εἶμαι ἡ πρωτογέννητη κόρη τοῦ μεγάλου Βασιλέα, κι' αὐτὸν πού τ'ἄχει καλὰ μαζί μου καὶ πού θὰ τὸν συμπάθῃσω, μπορῶ νὰ τὸν κάνω ἄνθρωπο τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Βασιλέα. Γιατί ἐγὼ ἔχω τὴν περισσότερη παρρησία κοντά του· κι' ἐγὼ τὸν ἔπεισα νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ, καὶ νὰ φορέσῃ σάρκα.

Μόλις λοιπὸν μοῦ τὰ εἶπεν αὐτά, χάθηκε ξαφνικὰ ἀπὸ μπροστά μου. Κι' ἐγὼ συνῆλθα στὸν ἑαυτό μου καὶ στριφογύριζε μέσα στὸ μυαλό μου ἡ ἀπορία ποιά νάτανε τάχατες αὐτὴ πού εἶδα· κοί λόγιασα στὸ τέλος πὼς ἦτανε ἡ Ἐλενημοσύνη, γιατί ἐξ αἰτίας τῆς καταδέχθηκε ὁ Θεὸς νὰ κατέβῃ στὴ γῆ, καὶ νὰ παρουσιασθῇ σὰν ἄνθρωπος. Ξύπνησα λοιπὸν γρήγορα γρήγορα, κι' ἔτρεξα νὰ πάω στὴν Ἐκκλησία. Μὰ προτοῦ νὰ φθάσω, μὲ πρόλαβε κάποιος ἄνθρωπος πού φοροῦσε ὀλόλευκα, καὶ μοῦδωκε ἕνα πουγγί μ' ἑκατὸ χρυσᾶ νομίσματα, λέγοντάς μου· — Δέξου τα, φίλε μου.. Τὰ δέχθηκα λοιπὸν, καὶ μ' εὐχαρίστηση μάλιστα, μὰ μετάνοιωσα παρευθύς, κι' ἐστράφηκα νὰ τοῦ τὰ δώσω πίσω. Ἐκεῖνος ὁμως εἶχε γίνει ἄφαντος.

Ἀπὸ τότε λοιπὸν, κάθε φορὰ πού βοηθοῦσα κάποιον ἔλεγα μέσα μου· — Μήπως ὁ Χριστὸς, ὅπως τὸ ὑποσχέθηκε, δὲν θὰ μοῦ ἀνταποδώσῃ τὰ ἑκατονταπλάσια! καὶ πραγματικὰ ὅσες φορὲς τῶκανα αὐτὸ—καὶ τῶκανα χιλιάδες χορὲς, τὸ ἐβεβαιωνόμουνα καὶ ἐπιστοποιοῦσα. Καὶ στὸ τέλος ἔπαυσα ν' ἀναρωτιέμαι — Εἶναι ἁμαρτία μεγάλη, εἶπα, αὐτὸ πού κάνω. Ὡς πότε θὰ ζητᾶς νὰ δοκιμάζω αὐτὸν πού εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀλήθεια; Κι' ἐνῶ λοιπὸν τόσο πολὺ τὸ πιστεύω αὐτὸ καὶ τόσο ἀδιάσειστη εἶναι ἡ πεποίθησή μου, παρουσιάσθηκα σήμερα μπροστά μου αὐτοί, γιὰ νὰ μοῦ

κλονίσουνε τὴν πίστη μου καὶ νὰ μὲ κάνουνε κι' ἐμένα ἄπιστο κι' ἄσπλαγχο σὰν τὸν ἑαυτὸ τους!

Κάποιος λοιπὸν ἀπὸ ἐκείνους πού τὸν ἄκουσαν καὶ πού ἦτανε ξενοφερμένος θέλησε νὰ τὸν δοκιμάσῃ, κι' ἐσοφίσθηκε αὐτό. Ντύθηκε μὲ κουρέλια, καὶ καθὼς ἐπροχωροῦσε γιὰ νὰ πάῃ στὸ Νοσοκομεῖο — πού τῶκανε αὐτὸ δυὸ φορές τὴν ἑβδομάδα— τὸν ἐπλησίασε κι' ἄρχισε νὰ τοῦ κλαίγεται γοερὰ καὶ νὰ τοῦ λέῃ — Βοήθησέ με, Δεσπότη μου, τὸν ἀναγκεμένο καὶ τὸ σκλάβο, στὸ χάλι πού βρίσκομαι. Κι' αὐτὸς ἐπρόσταξε στὸ διανομέα πού τὸν ἀκολουθοῦσε νὰ τοῦ μετρήσῃ ἕξι χρυσᾶ νομίσματα. Κι' αὐτὸς τὰ πῆρε κι' ἀποτραβήχθηκε. Κι' ἀλλάζοντας κατόπιν σχῆμα καὶ φορέματα τὸν ξαναπλησίασε καὶ τοῦ ξαναζήτησε βοήθεια. Κι' ἐκεῖνος ἐπρόσταξε νὰ τοῦ δώσουνε. Ὁ διανομέας του ὁμως πού τᾶδινε, ἐπλησίασε τὸν μακάριο καὶ τοῦ εἶπε κρυφὰ στ' αὐτί, πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος πού ἐπῆρε, λίγο προτῆτερα, τὰ ἕξι χρυσᾶ νομίσματα! Κι' ὅταν σὲ λίγην ὥρα, ξαναλλάζοντας ὑποκριτικὰ σχῆμα, ξαναπαρουσιάσθηκε καὶ γιὰ τρίτη φορά καὶ τοῦ ξαναζήτησε, ὁ διανομέας δὲν τὸ βόσταζε, παρὰ ἐτράβηξε τὸν Πατριάρχη ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ εἶπε, πὼς εἶναι ψεύτης, κι' ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος— Κι' αὐτὸς τοῦ ξαναποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπε τὸ ἄλησμόνητο καὶ πολυφημισμένο ἐκεῖνο — Δὸς του αὐτὴ τὴν φορά δώδεκα χρυσᾶ νομίσματα. Γιατί ποιὸς ξέρει; μπορεῖ νᾶναι κι' ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ μὲ δοκιμάζει....

Ἄλλη μιὰ φορά πάλιν πού πῆγαινε ὁ μακάριος στὴν Ἐκκλησία τὸν ἐπλησίασε κάποιος ἀπὸ τοὺς πρωτωνοικοκύρηδες καὶ τοῦ εἶπε, πὼς τὸν κατάκλεψαν οἱ κλέφτες καὶ πὼς δὲν τ' ἀφήκανε τίποτε· κι' ἔτσι κατάντησε στὴν ἐσχάτην ἔνδεια καὶ νὰ πεινᾷ. Κι' ἐκεῖνος τὸν εὐσπλαγχνίσθηκε γιὰ τὴν ἀπότομη αὐτὴν ἐλεεινὴ του κατάντια, κι' ἐπρόσταξε νὰ τοῦ μετρήσουνε δεκαπέντε οὐγγιῆς χρυσάφι. Αὐτὸς λοιπὸν πού ἐπῆρε τὴν ἐντολὴ νὰ τοὺς τὶς δώσῃ, κι' ἀπὸ ἀπαράδεκτον ἀνυπακοή, μὰ κι' ἐπειδὴ τοῦ εἶπανε κι' ἄλλοι πὼς τὸ ποσὸν εἶναι μεγάλο καὶ πὼς τὸ ταμεῖο τους εἶναι σχεδὸν ἄδειο, δὲν τοῦδωκε παρὰ πέντε μονάχα.

Τὴν ὥρα λοιπὸν πού ἔβγαινε ὁ μακάριος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, τὸν ἐπλησίασε μιὰ γυναῖκα καὶ τοῦβαλε στὰ χέρια του ἕνα χαρτί, πού ἦτανε γραμμὴν ἐπάνω του μιὰ δωρεὰ ἀπὸ πεντακόσια χρυσᾶ νομίσματα. Κι' αὐτὸς, ἀπὸ φώτιση τοῦ Θεοῦ, κατάλαβε παρευθὺς, πὼς ἡ ἐντολὴ του δὲν ἐγίνηκε. Ἔστειλε λοιπὸν κι' ἐφώνασε αὐτοὺς πού τὴν ἐνεργήσανε καὶ τοὺς ἐρωτοῦσε, ἂν πραγματικὰ μετρήσανε στὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνες τὶς δεκαπέντε οὐγγιῆς χρυσάφι, ὅπως τοὺς τὸ πρόσταξε. Κι' ἐκεῖνοι εἶπανε ψέμματα καὶ τὸν ἐβεβαίωσαν πὼς ἐδῶκανε καὶ τὶς δεκαπέντε. Ἐζήτησε λοιπὸν τότε νᾶλθῃ ὁ ἴδιος πού τὰ πῆρε, κι' ἔμαθε φυσικὰ, πὼς τοῦ δῶκανε πέντε μονάχα.

Παρουσίασε λοιπόν στους ψευτες τῆ συναλλαγματικῆ πού τοῦ-
δωκεν ἡ γυναῖκα ἐκείνη, καί τοὺς εἶπε — Ὁ Χριστὸς ζητεῖ ἀπὸ σᾶς
χίλια χρυσᾶ νομίσματα, πού τοῦ τὰ χρωστᾶτε! Γιατί, ἂν δὲν
ἐκάνατε σεῖς τὴν παρακοὴν αὐτή, καί τοῦ ἐδίνατε, ὅπως σᾶς τὸ
πρόσταξα, καί τῖς δεκαπέντε οὐγγιές, ἡ γυναῖκα ἐκείνη θ' ἀφιέρωνε
στοῦ Θεοῦ χίλια πεντακόσια χρυσᾶ. Καί γιὰ νὰ βεβαιωθῆ μὲ ἔργα
ἡ ἀπιστία σας καί ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ χρέος σας αὐτό, νὰ μοῦ φωνά-
ξετε τὴν θεοφοβούμενην ἐκείνη γυναῖκα... Καί μόλις ἔφθασε, φέρ-
νοντας μαζί της καί τὰ πεντακόσια χρυσᾶ νομίσματα πού ὑποσχέ-
θηκεν, τὴν ἐρώτησεν ὁ Πατριάρχης, ἂν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τόσα ἠθελε
νὰ προσφέρῃ. Κι' αὐτὴ πού ἐθαύμασε πὼς δὲν τοῦ διαφεύγανε τὰ
μυστικά της, αἰσθάνθηκε συστολὴ μεγάλη καί τρομάρια, καί τοῦ
ἐξωμολογήθηκε τὴν ἀλήθεια.

— Στὴν ἀρχή, Δεσπότη μου, τοῦ εἶπεν, εἶχα ἀποφασίσει νὰ δώσω
χίλια πεντακόσια καί τόσα πραγματικά ἐσημείωσα στοῦ χαρτί.
Ὑστερα ὁμως ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες πού τὸ ξεδίπλωσα, εἶδα—δὲν τὸ
ξέρω πὼς—νᾶναι σβυσμένα τὰ χίλια. Κι' ἀπ' αὐτὸ ἔκρινα, πὼς τὸ
θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ δώσω πεντακόσια μονάχα.

Αὐτοὶ λοιπόν, ἅμα τ' ἀκούσανε αὐτὸ κατατρόμαξαν, καί γονατί-
ζοντας μπροστὰ στὸν Πατριάρχη τοῦ ἀγκαλιάζανε τὰ πόδια του,
καί τὸν ἱκετεύανε νὰ τοὺς συγχωρήσῃ τὴν παρακοὴ τους. Κι' αὐτὸς
πού ἦτανε πονόψυχος καί μεγαλόκαρδος, τοὺς εὐλόγησε καί δι-
νοντάς τους τὴν εὐχὴ του τοὺς ἀφῆκε νὰ φύγουνε...

Συνήθεια τοῦ μακαρίου Ἰωάννη ἦτανε νὰ διαβάζῃ πάντα του
τοὺς βίους τῶν ἁγίων Πατέρων, πού εἶχανε γίνεῖ διαβόητοι καί
πολυφημισμένοι γιὰ τὴν ἄκρα τους ἐλεημοσύνη, καί ν' ἀγωνίζεται νὰ
τοὺς μιμηθῆ. Κάποτες λοιπόν ἔπεσε στὰ χέρια του ὁ βίος τοῦ ἁ-
γίου Σεραπίωνα τοῦ Σιδωνίου κι' αἰσθάνθηκε μεγάλο θαυμασμὸ
γι' αὐτόν. Δὲν ἔπαυε λοιπόν νὰ διηγίεται τὰ κατορθώματά του
καί τὸ πὼς κάποιος φορὰ πού τοῦ ζήτησε βοήθεια κάποιος φτωχός,
μὴ ἔχοντας νὰ τοῦ δώσῃ τίποτες ἄλλο, ἔβγαλε τ' ὠμοφόριο πού
φοροῦσε καί τοῦ τῶδωκε. Ὅταν λοιπόν συναπάντησε κι' αὐτὸς
κάποιος ἕνα φτωχὸ κουρελιάρη πού ἀτουρτούριζεν ἀπὸ τὸ κρῦο
ἔβγαλε τὸ στιχάρι του καί τοῦ τὸ χάρισε, κι' ἀπόμεινεν αὐτὸς σχε-
δὸν γυμνὸς καί βαστάζοντας μονάχα στὴν ἀμασχάλη του τὸ Εὐαγγέ-
λιο. Κι' ὅταν τὸν ἐρώτησε κάποιος — Πὼς εἶσαι ἔτσι; καί ποιὸς
σ' ἀπογύμνωσε; — Αὐτὸς εἶπε, καί τοῦδειξε τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, πού
κι' αὐτὸ κατόπιν τὸ πούλησε καί μοίρασε στοὺς φτωχοὺς τὰ χρή-
ματα πού ἔπιασε. Κι' ὅταν ἕνας μαθητὴς του τὸν ἐρώτησε — Ποῦ
εἶναι, Πατέρα μου, τὸ Εὐαγγέλιο; τοῦ ἀπάντησε — Δὲν κρατήθηκα,
παιδί μου, καί τῶδωκα κι' αὐτὸ στοὺς φτωχοὺς, σύμφωνα μὲ τὴν
ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μας πού εἶπε — «πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου
καί δὸς τοῖς πτωχοῖς». Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Τὰ σημερινὰ προβλήματα τοῦ ἄμβωνος

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΗΡΥΓΜΑ

Τὸ κήρυγμα ἀπορρέει ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Αὐτὴ εἶναι ἡ πηγή του. Ἡ Ἁγία Γραφή περιέχει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὑπομνημάτισις αὐτοῦ τοῦ λόγου κατὰ τρόπους, ποὺ κάνουν εὐκόλη τὴν εἴσοδό του στὶς ψυχές. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους ἱεροκήρυκες τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ποὺ οἱ λόγοι κι' οἱ ὁμιλίαι του θεωροῦνται ὡς ἀριστουργήματα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας, ἔλεγε μὲ ταπεινῶσι: «Πῶς θὰ ἤθελα, κάθε φορά ποὺ ἀνεβαίνω στὸν ἄμβωνα, νὰ μὴν ἔλεγα στὸ ἐκκλησίασμα τίποτε ἄλλο παρὰ μονάχα τὰ λόγια τῆς Γραφῆς! Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ ἀνώτερο κήρυγμα, ποὺ θὰ μπορούσα νὰ κάνω, τὸ πιὸ ὑψηλό, τὸ πιὸ ἅγιο». Πράγματι, ὅ,τι προσθέτει ἡ δική μας πίστις, ἡ δική μας εὐσέβεια, ὁ δικὸς μας πόθος στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι παρὰ ἀπίερωσ περιττὴ συμβολή. Ὡστόσο, ἐπειδὴ οἱ ψυχές δὲν εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἰκανὲς νὰ ἀφομοιώσουν αὐτὴ τὴν ἀθάνατη τροφή, αὐτὸ τὸ φῶς τῆς ζωῆς ἀπ' εὐθείας, τὸ κήρυγμα ἀναλαμβάνει μεσολαβητικά νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀφομοίωσί τους. Ὅπως τὰ νεογνὰ τῶν πουλιῶν παίρνουν μασημένη τὴν τροφή ἀπὸ τὴ μητέρα τους, ἔτσι ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὸ κήρυγμα τῶν ποιμένων της, καθιστᾷ προσιτὰ τὴν οὐράνια ἀμβροσία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ ἐκθαμβωτικὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὰ τέκνα της.

Τὸ ὅτι ὁμως τὸ κήρυγμα εἶναι μιὰ συγκατάβασις πρὸς τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία κι' ἀτέλεια, δὲν σημαίνει ὅτι τὸ ὑλικὸ του μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ξένο σὲ ὀρισμένες πλευρὲς ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Τὸ κήρυγμα ἓνα μονάχα ὑλικὸ ἔχει. Τὸ ἀγνὸ ὑλικὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Βέβαια, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιῆται στὸ κήρυγμα καὶ ὑλικὸ θύραθεν παρμένο, ὅπως π.χ. εἰκόνες ἀπὸ τὴν κτίσι, χωρὶα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς κ.τ.τ., ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ κατὰ τρόπο, ὥστε νὰ ἐναρμονίζονται τέλεια πρὸς τὴ Γραφή, ὄχι μόνο ἀπὸ πνευματικὴ ἀποψι, ἀλλὰ, ὡς ἓνα βεθμό, κι' ἀπὸ μορφικὴ. Ἡ ἴδια ἡ Γραφή μᾶς παρέχει τὸ παράδειγμα, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προστρέχη ἀβίαστα στὰ ρητὰ ποιητῶν τῆς ἐξωχριστιανικῆς ἀρχαιότητος, εὐαγγελιζόμενος τὸν ἀληθινὸ Θεό. Τὴ μεγαλύτερη ὁμως καὶ πιὸ οὐσιώδη συμβολὴ στὴν ὑπομνημάτισι καὶ τὴ διασάφησι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς Γραφῆς, μᾶς τὴν παρέχει ἡ ἴδια ἡ Γραφή. Εἶναι κάτι, ποὺ τὸ παρατηροῦμε δαφυλέστατα παρουσιασμένο στὴν πατερικὴ γραμματεία. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι τὰ χρυσᾶ πρότυπα τοῦ ὑγιοῦς κηρύγματος, χρησιμοποιοῦν περισσότερο ἀπὸ κάθε

ἄλλο τρόπο αὐτόν, γιὰ νὰ καταστήσουν κάθε φορά φανερό τὸ τί θέλει νὰ πῆ ἡ Γραφή σὲ ἓνα σημεῖο της· δανείζονται σχετικὰ νοήματα ἀπὸ ἄλλα σημεῖα της κι' ἔτσι τὸ κήρυγμα τῶν Πατέρων, κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος του, δὲν εἶναι παρὰ αὐτοῦπομνημάτις τῆς Γραφῆς.

Τὸ κήρυγμα, πράγμα πού ἐπίσης παρατηροῦμε στοὺς Πατέρες, γιὰ νὰ εἶναι ἀγνὰ ἀγιογραφικό, πρέπει νὰ ἐμφανίζη σὰν γνώρισμά του ὄχι μόνο ἐσωτερική, ἀλλὰ κι' ἐξωτερική ἀπόρροια ἀπὸ τὴ Γραφή. Πρέπει δηλαδή κι' ἡ μορφή του νὰ εἶναι ὁμοιογενὴς πρὸς τὴ μορφή τῆς Γραφῆς. "Ὅπου εἶναι ἴδια ἡ οὐσία, ἐκεῖ κι' ὁ τύπος δὲν παραλλάζει. Δὲν ὑπάρχουν μόνο ἀγιογραφικὲς ἀλήθειες, ἀλλὰ κι' ἀγιογραφικὲς ἐκφράσεις, ὅταν κανεὶς ἀντλή πράγματι ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Αὐτὲς οἱ ἐκφράσεις ἄλλοῦ εἶναι ἄμεσες κι' ἄλλοῦ φυσικὰ κι' ἀβίαστα γεννήματα ἐκείνων τῆς Γραφῆς, μιὰ προέκτασις τους. Γενικά, τὸ γνήσιο ἀγιογραφικὸ κήρυγμα, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὀρθόδοξο κήρυγμα, συνεχίζοντας τὴν πατερικὴ παράδοσι, εἶναι ἀγιογραφικὸ καὶ στὸ βάθος καὶ στὴν ἐπιφάνεια, καὶ στὸ νόημα καὶ στὴ μορφή.

Τί βλέπουμε στὴ σύγχρονη κηρυκτικὴ παραγωγή; Ἐκτὸς ἀπὸ ἐξαίρεσεις, μιὰ θλιβερὴ ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὴ Γραφή. Τὸ σημερινὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ κι' ἄφθονα ζυμωμένο μὲ τὴ Γραφή. Προδίνει ρηχὴ κι' ἀραιὴ μελέτη της. Κι' αὐτὸς εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος ἀπ' ὅσους ἐξηγοῦν τὴ λίγη του ἀποτελεσματικότητά.

Γιὰ νὰ μπῆ τὸ σύγχρονο κήρυγμα σὲ μιὰ περίοδο ἀναγεννήσεως, εἶναι ἀνάγκη, πρὶν ἀπ' ὅλα, νὰ καταλάβη ἡ Γραφή στὴν Ἐκκλησίᾳ τὴ θέσι πού εἶχε ἄλλοτε. Νὰ γίνῃ δηλαδή ἡ Γραφή ὁ ἄξων τῆς ζωῆς, τῆς σκέψεως καὶ τοῦ αἰσθήματος τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἦταν στὸν καιρὸ τῶν Πατέρων. Νὰ εἶναι ἡ Γραφή ὁ κόσμος τους ὁ πνευματικὸς ὀλόκληρος, πού ἔξω του νὰ μὴ τοὺς εἶναι δυνατὸν νὰ σκεφθοῦν, νὰ αἰσθανθοῦν καὶ νὰ ἐνεργήσουν τίποτε.

Ἄν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅπως περιέχεται στὴ Γραφή, δὲν εἶναι εὐκόλα ἀφομοιώσιμος ἀπὸ τίς ψυχές, οἱ τρόποι ἀναλύσεώς του πρέπει νὰ εἶναι ἀγιογραφικοὶ καὶ τὸ προῖον αὐτῆς τῆς ἀναλύσεως, τὸ κήρυγμα, πρέπει νὰ εἶναι προσέγγισις στὴ Γραφή κι' ὄχι ἀπομάκρυνσις. Ἄλλὰ γιὰ νὰ φθάσουμε σὲ τέτοιο σημεῖο, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσέλθῃ ἡ ζωὴ μας ὀλόκληρη στὴ Γραφή.

Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ κήρυγμα νὰ παρουσιάζῃ ὅλα τὰ ἀδιαμφισβήτητα γνωρίσματα τῆς ἀγιογραφικότητος, ὅταν οἱ διάκονοι του δὲν γνωρίζουν κατὰ βάθος τὴ Γραφή κι' ὅταν δὲν ἀναπνεοῦν μέσα στὸν θεανδρικό κόσμο της μὲ τὴν ἀποκλειστικότητα καὶ τὴν πνευματικὴ ἐκείνη ζωντάνια, πού μᾶς διδάσκουν μὲ τὴ ζωὴ τους.

καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ζωῆς τοὺς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουμε κήρυγμα ἀληθινὰ ἀφυπνιστικὸ καὶ ἀληθινὰ ἐποικοδομητικὸ, ὅταν δὲν εἶναι βαθεῖα ριζωμένο στὴ Γραφή, ὅταν δὲν εἶναι ὡς τὴν τελευταία του ἓνα ἀγιογραφικὸ;

Τὰ ἐμπόδια γι' αὐτὴ τὴ ποθητὴ καὶ εὐλογημένη ἐπιστροφή στὴ Γραφή εἶναι πολλά, ἀλλὰ ἀξεπέραστο δὲν εἶναι κανένα. Ἡ συνειδησις μιᾶς τέτοιας ἀνάγκης ὑπάρχει, πρᾶγμα ποὺ ἐγγυᾶται τὴ δυνατότητα γρήγορης ἀνταποκρίσεως σ' αὐτὴ. Ἀρκεῖ ἡ συνειδησις τῆς νὰ βαθύνῃ μέσα μας καὶ οἱ προσπάθειες τῆς Ἐκκλησίας πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσι νὰ τονωθοῦν καὶ νὰ συστηματοποιηθοῦν στὸν τομέα καταρτίσεως τῶν ἐργατῶν τῆς.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ
ΤΟΜΟΙ 1 - 5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα
μας, ἀποστέλλονται δὲ καὶ ταχυδρομικῶς, ἐλεύθερα
ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αίδεσ. Ἰωάννην Τζιμοράγκαν, Φούρκαν Κονίτσης. Πρὸς τὸ παρὸν συντάξιμα ἔτη εἶναι τὰ διανυθέντα ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς χειροτονίας σας (1936) μέχρι σήμερον. Ἐφημεριακὴν προϋπηρεσίαν πρὸς ἐξαγορὰν δὲν ἔχετε. Τοιαύτην ἔχουν μόνον ὅσοι ἐχειροτονήθησαν καὶ ἔχουν ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ TAKE (1930) ὅποτε ἔχουν τὴν δυνατότητα τῆς ἐξαγορᾶς τῆς πρὸ τοῦ 1930 ὑπηρεσίας των. Ἐξαγορὰ χρόνου (ἀνευ ὑπηρεσίας) δὲν εἶναι δυνατὴ. Ἡ ὑπηρεσία σας ὅμως ὡς Γραμματέως Κοινότητος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαγορασθῇ. Πρέπει ὅμως νὰ ἐφοδιασθῆτε διὰ σχετικοῦ πιστοποιητικοῦ τῆς Νομαρχίας, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἐμφαίνεται ὁ διορισμὸς σας ὡς Γραμματέως καὶ ἡ διάρκειά τῆς ὑπηρεσίας σας. Τὸ ἐν λόγῳ πιστοποιητικὸν μαζί με τὴν σχετικὴν αἴτησιν νὰ τὴν υποβάλετε εἰς τὸ TAKE, μέσῳ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως σας. — Αἶδεσ. Ἡλίαν Δρακόπουλον, Καπελέτον Ἡλείας. Ἀπαντῶμεν δι' ἐπιστολῆς. — Αἶδεσ. Βουτζόπουλον Δημόσθενην, Ἀγριά Βόλου. Ἐστάλησαν ζητηθέντα φύλλα. — Αἶδεσ. Λαπατᾶν Κων., Δενδροχώριον Καστορίας. Ἐστάλησαν εἰς ὑμᾶς ἅπαντα τὰ ζητηθέντα φύλλα. — Αἶδεσ. Νεραντζίδην Δημήτριον, Σκοτούσαν Σερρών. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις τῆς διευθύνσεώς σας καὶ διεβιάσθη ἡ ἐπιστολή σας εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διὰ νὰ σᾶς ἀποσταλῶσιν τὰ βιβλία. — Αἶδεσ. Βενέδικτον Ἀγγελόπουλον, Κομοτινή. Ἀπεστάλησαν ἅπαντα τὰ ζητηθέντα φύλλα, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδὲν ὀφείλετε. Δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς σᾶς ἐπιστρέφομεν τὸ ἀποσταλὲν δεκάδραχμον. — Αἶδεσ. Θωμάν Κολυβόπουλον, Ἁγίον Δημήτριον Τρικκάλων. Σᾶς ἀπηντήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ὅμως μᾶς ἐπεστράφη ὡς ἀνεπίδοτος. Σᾶς πληροφοροῦμεν λοιπὸν ἀπὸ ἐδῶ ὅτι, διὰ νὰ ἔχετε συγκεκριμένην καὶ μετὰ πλήρη στοιχεῖα ἀπάντησιν τοῦ TAKE, πρέπει νὰ υποβάλητε σχετικὴν αἴτησιν ἀπ' εὐθείας εἰς αὐτὸ (ὁδὸς Ἐρμού 64 καὶ Αἰόλου, Ἀθήνας. Τ. 116), καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῆς αἰτήσεώς σας θὰ ἐξετασθῇ ὁ προσωπικὸς σας φάκελλος ὁ ὁποῖος διαλαμβάνει διὰ τὸ συνεχὲς ἢ μὴ τῆς ὑπηρεσίας σας, τὰ ἔτη, τὴν κατηγορίαν κλπ., ὅποτε καὶ θὰ ἔχετε ἀπάντησιν. — Αἶδεσ. Βαῖράμην Ἡλίαν, Ἀνθοχώριον Τρικκάλων. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις ἐπὶ τῆς διευθύνσεώς σας, εὐχαριστοῦμεν. Ἡ παραγγελία σας διεβιάσθη εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. — Αἶδεσ. Λάϊον Δημήτριον, Ἐλευθεροχώριον Γρεβενῶν. Ἐνεγράφητε. Σᾶς ἀποστέλλομεν τὰ φύλλα ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ἐντεῦθεν. — Αἶδεσ. Πρασκευᾶν Νικὸλ. Μαυρόκαμπον Καστορίας. Διεκόψαμεν τὴν ἀποστολὴν κατόπιν ἐπιστροφῆς τῶν ὑπ' ἀριθ. 19 καὶ ἐξ. φύλλον. Σᾶς ἐνεγράψαμεν ἐκ νέου καὶ ἀποστέλλονται τὰ φύλλα ἀπὸ 1-1-63. — Αἶδεσ. Ζορδομιᾶν Παναγ. Ἐνεγράφητε, σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — Αἶδεσ. Φωτιάδην Κλ. Ἀνατολικὸν Ἐορδαίας. Αἰτήθην φύλλον ἐστάλη.

Αἶδεσ. Ποζέόπουλον Γεώργιον, Κεφαλόβρυσον Ἐλασσῶ-

νος. Ἐνεγράφητε καὶ στέλλεται τὸ φύλλον τακτικῶς. — Αἰδεσ. Ζαχαρία ν Λαπόρδαν, Πηγὴν Παιονίας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπληροφορήθημεν περὶ τοῦ διορισμοῦ σας καὶ σᾶς ἐνεγράψαμεν ἀποστείλαντες καὶ τὰ ἀπὸ 1-1-63 φύλλα. — Αἰδεσ. Μαβῆν Θεόφιλον, Ν. Κουρὶ Καλαμαριᾶς. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. — Παν. Ἀρχιμ. Τσιρούνην Κυπριανόν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπληροφορήθημεν περὶ τοῦ διορισμοῦ σας καὶ σᾶς ἐνεγράψαμεν. Διεκόψαμεν τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου εἰς τὸν συγχωνευθέντα Ἰ. Ναόν. — Ἐφημέριον Κεφαλληνίας. Γράψατέ μας τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ ὄνομά σας εὐανάγνωστα. Ἐάν θέλετε εἰς τὴν ἀπάντησιν νὰ παραλειφθῇ τὸ ὄνομά σας, γράψατέ μας ψευδώνυμον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ γίνῃ ἡ ἀπάντησις. Εἰς ἀνωύμους ἐπιστολάς δὲν ἀπαντῶμεν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγελίου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τὸ Κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. — Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Ἀθ. Καλύβα, Ἱεροκῆρυκος Ἰ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Στάχυα ἀπ' τὸν ἀγρό Του. Ἡ ἐπιστροφή. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκῆρυκος Ἰ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἅγιοι Τόποι. — Φώτη Κόντογλου, Ἄνθη ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν κῆπον τοῦ Ἁγίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου. — Ἀρχιμ. Προκ. Παπαθεοδώρου, Τὸ ἄπλετον φῶς. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος τρίτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστάσεις ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως (Μετάφρ. Θεοδόση Σπεράντσα). — Βασ. Ἡλιάδη, Ἐκεῖ ποῦ ἔλαμψε ἡ θρησκεία. Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων καὶ τὸ ἀπολλώνειο φῶς. Ἀναλλοίωτος καὶ διάχυτος ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς. Ἡ μεγάλη θρησκευτικὴ πνοὴ ποῦ συγκλονίζει. Γύρω ἀπὸ μία ἐνδιαφέρουσα διάλεξι. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Ἐδεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν» (Ἀπόδοση Ἀνθίμου Θεολογίτη). — Βασ. Μουστάκη, Τὰ σημερινὰ προβλήματα τοῦ ἄμβωνος. Ἁγία Γραφὴ καὶ κήρυγμα. — Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὅδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. - Τηλ. 227.689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Ἀθῆναι.